

Accountancy & Tax

Speciale bijlage bij het driemaandelijks tijdschrift Accountancy & Tax www.iec-iab.be | Nr. 4/4

Subsidies en IAS 20

**Het begrip “reële waarde”:
gevolgen van de invoering van
de IAS/IFRS-standaarden op de
statutaire rekening en vaststelling
van de belastbare grondslag in de
vennootschapsbelasting**

**De boekhoudkundige
reële waarde: aanvullende
beschouwingen**

Inhoud

Accountancy&Tax

Speciale bijlage bij het driemaandelijks tijdschrift
Accountancy&Tax nr. 4/4

ADMINISTRATIE EN REDACTIE

IAB, Livornostraat 41, 1050 Brussel
Tel: +32 2 543 74 90 – Fax: +32 2 543 74 91
e-mail: info@iec-iab.be

REDACTIECOÖRDINATOR

M. Tilmant
e-mail: m.tilmant@iec-iab.be

SAMENSTELLING VAN DE WERKGROEP

B. Bruggeman, A. Claes, M. Claes, B. Colmant,
J.-M. Cougnon, N. De Beule, J. De Blay, G. Delvaux,
R. Lassaux, P. Raxhon, I. Richelle, P. Rottiers, R. Verheyen,
J. Verhoeve

UITGEVERS

Intersentia, Groenstraat 31, 2640 Morstel
www.intersentia.be
Anthemis, Chemin du Cyclotron 6, 1348 Louvain-la-Neuve
www.anthemis.be

ILLUSTRATOR COVER

D. Juchtmans

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

A. Bert, Livornostraat 41, 1050 Brussel

ISSN 1375-9876

MEDEDELING VOOR DE LEZERS

De auteurs, het redactiecomité en de uitgever streven naar betrouwbaarheid van de gepubliceerde informatie, waarvoor ze echter niet aansprakelijk kunnen worden gesteld. De opinieartikelen vertegenwoordigen de inzichten en mening van auteurs en dus niet noodzakelijk die van het Instituut of van het redactiecomité.

Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten (IAB)

Opgericht bij Wetten van 21 februari 1985
en 22 april 1999

UITVOEREND COMITÉ

Voorzitter: A. Bert
Ondervoorzitter: M. Claes
Secretaris-penningmeester: C. Cloquet
Secretaris: J. De Blay

RAAD

Voorzitter: A. Bert
Ondervoorzitter: M. Claes
Leden: L. Ceulemans, C. Cloquet, B. Colmant, J. De Blay,
E. Degève, J.-G. Didier, J. Hellin, J.-L. Killesse, F. Schelfhaut,
S. Troonbeeckx, B. Vanderstichelen, J. Van Wemmel

ALGEMEEN DIRECTEUR

E. Steghers

3 Inleiding

Raadslid Bruno Colmant, nieuwe voorzitter van de werkgroep "IAS/IFRS-Fiscaliteit"

4 Subsidies en IAS 20

27 Het begrip "reële waarde": gevolgen van de invoering van de IAS/IFRS-standaarden op de statutaire rekening en vaststelling van de belastbare grondslag in de vennootschapsbelasting

40 De boekhoudkundige reële waarde: aanvullende beschouwingen

Raadslid Bruno Colmant, nieuwe voorzitter van de werkgroep “IAS/IFRS – Fiscaliteit”

Jos De Blay

Accountant – belastingconsulent

Eind 2005 besliste de Raad van het IAB om in de schoot van de Commissie Belastingconsulenten de werkgroep “IAS/IFRS – Fiscaliteit” op te richten, met als doel werkmiddelen ter beschikking te stellen van de leden, door de analyse van een aantal IAS-normen, de vergelijking ervan met het Belgisch boekhoudrecht en de aanduiding van discrepanties tussen IAS/IFRS en het Belgisch boekhoudrecht, met vermelding van de mogelijke fiscale impact van deze verschillpunten.¹

Fiscale impact van een veralgemeende IAS/IFRS-invoering: verruiming of vermindering van de belastbare basis?

De eerste analyses van onze werkgroep hebben aan het licht gebracht en bevestigd² dat een invoering van IAS/IFRS in het Belgisch boekhoudrecht – zonder een resem begeleidende maatregelen om de fiscale neutraliteit te bewerkstelligen – aanleiding zou geven tot een verruiming van de belastbare basis van de ondernemingen. Er werd op gewezen dat de invoering voor individuele ondernemingen of sectoren aanleiding kan zijn tot het vaststellen van hetzij een hogere, hetzij een lagere belastingdruk.

Bruno Colmant, nieuwe voorzitter van de werkgroep “IAS/IFRS – Fiscaliteit”

Het hoeft geen betoog dat het IAB in de nabije toekomst verder zijn stem zal laten horen in het – zeker voor de

kmo's – belangrijke IAS/IFRS-debat en ik ben dan ook verheugd dat onze werkgroep – mede op mijn voorstel – nieuw talent krijgt toebedeeld door de nieuwe Raad. De heer Bruno Colmant, nieuw verkozen raadslid van het IAB, heeft immers aanvaard om vanaf heden het voorzitterschap van de werkgroep “IAS/IFRS – Fiscaliteit” over te nemen, zodat ik mij ten volle kan wijden aan mijn nieuwe mandaat van secretaris van het uitvoerend comité van het Instituut.

De heer Bruno Colmant is naast doctor in de toegepaste economie (ULB, Ecole de Commerce Solvay), tevens M.Sc in Tax Law en M.Sc in Business Administration. Hij is houder van diverse lesopdrachten aan verschillende Belgische universiteiten en gereputeerd auteur van talrijke artikels over de IAS/IFRS-problematiek.

Met de heer Colmant is het voorzitterschap van de werkgroep in goede handen. Ik dank mijn confrater voor de competentie en inzet waarmee hij zijn taak wil opnemen. Zelf ga ik graag in op de uitnodiging om te blijven deelnemen aan de vergaderingen van de werkgroep. Bij deze wens ik de nieuwe voorzitter veel succes toe. Ik sluit af met een bijzonder woord van lof en dank gericht aan alle auteurs en leden van de werkgroep “IAS/IFRS – Fiscaliteit”. •

¹ G. DELVAUX en E. VERCAMMEN, “De kern van het debat”, *Accountancy & Tax*, nr. 3/2006 – speciale bijlage nr. 1, p. 3.

² J. DE BLAY, “De analyses van de werkgroep ‘IAS/IFRS – Fiscaliteit’ van het IAB”, *Accountancy & Tax*, nr. 1/2007 – speciale bijlage nr. 3, p. 3. In dit artikel wordt ook verwezen naar een vergelijkende studie

verschenen in *Intertax*: O.H. JACOBS, C. SPENGLER, T. STETTER en C. WENDT, “EU Company Taxation in case of a common tax base: a computer based calculation and comparison using the enhanced model of the European tax analyzer”, *Intertax*, Vol. 33, nr. 10, 2005, p. 414-428.

SUBSIDIES EN IAS 20

DEEL 1. BOEKHOUDKUNDIGE GEVOLGEN

	IAS/IFRS	BELGISCH BOEKHOUDRECHT	
IAS 20.1	<p>1. Juridisch kader</p> <ul style="list-style-type: none"> - IAS 20 – <i>Accounting for government grants and disclosure of government assistance</i> – Administratieve verwerking van overheids subsidies en informatieverstopping over overheidssteun; - SIC-10 – <i>Government assistance</i> – No specific relation to operating activities – Overheidssteun – Geen specifiek verband met bedrijfsactiviteiten. <p>IAS 20 is van toepassing op <i>overheids subsidies</i> en op <i>andere vormen van overheidssteun</i>. Merk op dat de IASB voornemens is om IAS 20 aanzienlijk te wijzigen.</p> <p>Deze standaard behandelt niet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de speciale problemen die ontstaan bij de administratieve verwerking van overheids subsidies in jaarrekeningen die de gevolgen van prijswijzigingen weerspiegelen of in aanvullende informatie van soortgelijke aard; - overheidssteun die aan een onderneming wordt verleend in de vorm van voordelen die beschikbaar zijn voor het bepalen van de belastbare winst of die worden bepaald of beperkt op basis van belastingverplichtingen (belastingkrediet, verlaagde belastingtarieven, enz.); - overheids participaties in de onderneming. 	<p>1. Juridisch kader</p> <ul style="list-style-type: none"> - KB van 30 januari 2001 - Advies CBN 	
IAS 20.3	<p>2. Definitie</p> <p><i>Overheidssteun</i> verwijst naar handelingen van de overheid die gericht zijn op het verschaffen van economische voordelen aan een specifieke onderneming of reeks ondernemingen die hiervoor in aanmerking komen op basis van bepaalde criteria.</p> <p><i>Overheids subsidies</i> verwijst naar steun door een overheid in de vorm van de overdracht van middelen aan een onderneming indien in het verleden werd voldaan aan of in de toekomst zal worden voldaan aan bepaalde voorwaarden met betrekking tot de bedrijfsactiviteiten van de onderneming.</p>	<p>2. Definitie</p> <p>Geen definitie in het KB van 30 januari 2001.</p> <p>Het betreft sommen die doorgaans door de overheid (federale staat, gemeenschappen, gewesten, provincies, gemeenten of enige andere overheidsinstelling), onder vooraf vastgestelde voorwaarden, worden toegekend om de exploitatie en/of de ontwikkeling van een onderneming te steunen.</p>	

	IAS/IFRS	BELGISCH BOEKHOUDRECHT	
IAS 20.3	<p>Het kan gaan om subsidies die verband houden met activa of met het resultaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Investeringsubsidies</i> zijn overheidsubsidies met als voorwaarde dat een onderneming die hiervoor in aanmerking komt vaste activa moet kopen, bouwen of anderszins verwerven; - <i>Exploitatiesubsidies</i> zijn andere overheidsubsidies dan deze die verband houden met activa. 	<p>De aldus toegekende sommen kunnen verschillende vormen aannemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kapitaalsubsidies; - rentesubsidies; - exploitatiesubsidies. <p>In advies 125/5, <i>Bull. CBN</i> nr. 9/dec. 81, verklaarde de CBN het begrip kapitaalsubsidies:</p> <p>“moeten als kapitaalsubsidies worden beschouwd, de subsidies toegekend door de overheid, die rechtstreeks verbonden zijn met investeringen bestemd om het bedrijf (in de ruime zin van het woord) van de onderneming van nut te zijn, met uitsluiting van de tussenkomsten in de kosten van leningen die werden aangegaan voor de financiering van deze investeringen (financiële tussenkomsten van de VDAB, ORBEM, enz.)”.</p>	<p>Advies CBN 125.5 – dec. 1981</p>
IAS 20.24	<p>3. Boeking</p> <p>3.1. Investeringsubsidies in de IAS</p> <p>IAS 20 betreft zowel subsidies in verband met afschrijfbaar activa als met niet-afschrijfbaar activa.</p> <p>IAS 20 voorziet in twee boekingsmethoden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - boeking als <i>uitgestelde bate</i> (het equivalent in het Belgisch boekhoudrecht van de overlopende rekening van het passief – overgedragen opbrengsten). - De inresultaatneming van de subsidie gebeurt via de andere boekingsopbrengsten. - boeking door de subsidie <i>in mindering te brengen bij de bepaling van de boekwaarde van het actief</i>. <p>In dergelijk geval is het beginsel inzake compensatie met het actief dus verworven en wordt de subsidie in resultaat genomen tegen hetzelfde tempo als de afschrijving van het actief in kosten wordt genomen.</p> <p><i>In vergelijking met het Belgisch boekhoudrecht</i>, en onder gelijke omstandigheden, hebben deze twee boekingsmethoden geen effect op het resultaat, maar de voorstelling van de resultaten is verschillend.</p> <p>Volgens de methode “in mindering van het actief” zijn de opbrengsten kleiner dan in de methode “uitgestelde bate”.</p>	<p>3. Boeking</p> <p>3.1. Kapitaalsubsidies</p> <p>De kapitaalsubsidies die van overheidswege werden verkregen voor <i>investeringen in vaste activa</i>, worden, na aftrek van de uitgestelde belastingen op deze subsidies, opgenomen in de passiefpost “VI – Kapitaalsubsidies” (NBB-15). Deze uitgestelde belastingen worden opgenomen in de passiefpost “VII. B. Uitgestelde belastingen” (NBB-168).</p> <p>De kapitaalsubsidies die <i>niet afhankelijk zijn van een investering in vaste activa</i> worden, naargelang het geval, bij de verkrijging geboekt onder post:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedrijfssubsidiën in post “I. D. Andere bedrijfsopbrengsten” (NBB-74); of - Rentesubsidiën in de post “IV. C. Andere financiële opbrengsten” (NBB-752/9). <p>De subsidie wordt in de Belgische MAR verwerkt in de rekeningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 15. Kapitaalsubsidies; - 168. Uitgestelde belastingen – 680/689 en 780/789 wat de overboeking naar en de terugneming van uitgestelde belastingen betreft; - 740. Bedrijfssubsidiën; - 753. Kapitaal- en interestsubsidies. 	<p>Art. 95, § 2, VI, KB 30/01/2001</p>

	IAS/IFRS	BELGISCH BOEKHOUDRECHT	
IAS 12	<p>Ook de cashflow blijft ongewijzigd, maar de samenstelling van de cashflow verschilt naargelang de gebruikte IAS-methode.</p> <p>Wat de voorstelling van de balans betreft, zal het balanstotaal hoger zijn bij toepassing van de methode "uitgestelde bate" dan bij de methode "in mindering van het actief", hetgeen een weerslag kan hebben op de grensbedragen voor de classificatie van de onderneming.</p> <p>Het effect van de uitgestelde belastingen wordt samen met de andere tijdelijke verschillen verwerkt (IAS 12).</p>	<p><i>De uitgestelde belastingen zijn gelijk aan de toekomstige belastingkosten in verband met de kapitaalsubsidies. De boeking van de uitgestelde belastingen op de op het passief geboekte kapitaalsubsidies is afhankelijk van:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - de fiscale toestand van de verkrijger van de subsidies: de aanwezigheid van een belastbare grondslag; - de oorsprong van de subsidie: sommige subsidies komen in aanmerking voor de vrijstelling voor gewestelijke steunmaatregelen, beoogd bij artikel 193bis WIB, ingevoerd door de Wet van 23 december 2005 en zijn niet belastbaar. <p>Ook kapitaalsubsidies die rechtstreeks aan de resultatenrekening worden toegerekend, kunnen in aanmerking komen voor de vrijstelling voor gewestelijke steunmaatregelen, beoogd bij artikel 193bis WIB, ingevoerd door de Wet van 23 december 2005, en niet belastbaar zijn.</p> <p>Voor de verwerking van de subsidies in de belastingaangifte verwijzen wij naar deel 2 betreffende de fiscale gevolgen van de subsidies.</p> <p>De uitgestelde belastingen op kapitaalsubsidies worden oorspronkelijk gewaardeerd tegen het normale bedrag van de belasting die erop zou zijn geheven indien die subsidies zouden zijn belast ten laste van het boekjaar waarin zij werden geboekt.</p> <p>Er wordt dus uitgegaan van een belastbare grondslag.</p> <p>Volgens artikel 76 KB W.Venn. worden ze evenwel gewaardeerd na aftrek van de weerslag van de belastingverminderingen en vrijstellingen die ze vermoedelijk zullen genieten.</p> <p>Dat betekent dat rekening moet worden gehouden met de aftrekbare fiscale verliezen over een periode die overeenstemt met de periode tijdens dewelke de subsidies in resultaat worden genomen.</p>	

	IAS/IFRS	BELGISCH BOEKHOUDRECHT	
	<p>Overheidssubsidies, met inbegrip van niet-monetaire subsidies tegen reële waarde, dienen pas te worden opgenomen als met redelijke zekerheid kan worden gesteld dat:</p> <p>1° de onderneming de aan de subsidies gekoppelde voorwaarden zal vervullen; en</p> <p>2° de subsidies zullen worden ontvangen.</p> <p>Volgens IAS 20 dienen overheidssubsidies systematisch te worden opgenomen als baten over de perioden die nodig zijn om deze subsidies toe te rekenen aan de gerelateerde kosten die ze beogen te compenseren.</p> <p>Zo ook worden subsidies met betrekking tot af te schrijven activa gewoonlijk opgenomen als baten over de perioden en in de verhoudingen waarin de afschrijving van deze activa wordt verwerkt.</p> <p>Subsidies met betrekking tot niet af te schrijven activa kunnen ook de vervulling van bepaalde verplichtingen vereisen (toekenning van een grond geschikt om een gebouw op te richten), en zouden dan worden opgenomen als baten over de perioden waaraan de kosten voor het vervullen van de verplichtingen worden toegerekend. In dat geval kan de subsidie worden toegerekend als baten over de gebruiksduur van het gebouw.</p> <p>Dat verschilt van de Belgische normen volgens welke de subsidie niet in resultaat mag worden genomen zolang de grond niet is verkocht of geen waardevermindering heeft ondergaan.</p>	<p>In dergelijk geval moet de voorziening voor uitgestelde belastingen worden verbeterd om rekening te houden met de ramming van de fiscale toestand van de vennootschap.</p> <p>Wanneer de aanslagvoet wijzigt, schommelt de aanrekening van het bedrag van de uitgestelde belastingen.</p> <p>In tegenstelling tot andere landen heeft België zich, bij monde van de CBN, uitgesproken voor de boeking van de verworven investering ten belope van het brutobedrag en van de ermee verband houdende subsidie onder het eigen vermogen op het passief van de balans.</p> <p>De subsidie moet worden geboekt zodra de onderneming er een zeker recht op heeft, en niet op het ogenblik dat het geld wordt ontvangen.</p> <p>Als de toekenning van de subsidie afhankelijk is gesteld van een opschortende voorwaarde, verhindert deze voorwaarde de boeking van de subsidie.</p> <p>Als daarentegen het behoud van een bekomen subsidie aan een ontbindende voorwaarde is gebonden, vormt deze voorwaarde geen bezwaar voor de aanrekening van deze subsidie.</p> <p>De kapitaalsubsidies worden geleidelijk afgeboekt via overboeking naar post "IV.C Andere financiële opbrengsten", volgens hetzelfde ritme als de afschrijvingen op de vaste activa voor de verwerving waarvan ze werden verkregen of, in voorkomend geval, ten belope van het saldo, bij realisatie of buitengebruikstelling van de betrokken vaste activa.</p> <p>De kapitaalsubsidie moet in resultaat worden genomen parallel met het tempo van de afschrijvingen van de vaste activa voor de verwerving waarvan de subsidie werd bekomen.</p> <p>Bijgevolg zal een onderneming die besliste om het activum versneld af te schrijven, de inresultaatneming van de subsidie niet lineair kunnen afboeken.</p>	<p>Advies CBN 165/1 – feb. 1992</p> <p>Advies 125/8 – Bull. nr. 34 – dec. 1993</p> <p>Art. 95 , § 2, VI, KB 30/01/2001</p> <p>Advies CBN 125/2 – Bull. nr. 7 – juni 1980 en Advies 125/2bis – Bull. nr. 9 – dec. 1981</p>
IAS 20.17 in fine			
IAS 20.18			

	IAS/IFRS	BELGISCH BOEKHOUDRECHT	
IAS 20.20	<p>De IFRS-normen hebben ook tot gevolg dat de mogelijkheid tot tijdelijke vrijstelling van de subsidies, mits de tijdelijke onaan-tastbaarheidsvoorwaarde wordt nageleefd, wegvalt, aangezien de subsidies niet meer in het eigen vermogen mogen worden opgenomen.</p> <p>Bij overdracht van het gesubsidieerde goed moet het saldo van de ermee verband houdende subsidie dat nog in "uitgestelde baten" is opgenomen, in resultaat worden genomen.</p> <p>Een overheidssubsidie die kan worden ontvangen (vordering) als compensatie voor reeds opgelopen lasten of verliezen of met het oog op het verlenen van onmiddellijke financiële steun aan de onderneming zonder toekomstige gerelateerde kosten, moet worden opgenomen als baten van de periode waarin ze te ont-vangen is.</p>	<p>Wanneer de investering de definitieve verkrijging van de subsi-die voorafgaat en er dus reeds afschrijvingen zijn toegepast of wanneer de investering reeds geheel of gedeeltelijk is afgeschre-ven vóór de subsidie definitief is verkregen, brengt de CBN het volgende advies uit: in de resultatenrekening van het boekjaar waarin de subsidie definitief werd verkregen moet het gedeelte van de subsidies dat verband houdt met het reeds tijdens voor-gaande boekjaren afgeschreven gedeelte bij de uitzonderlijke resultaten onder de post "Andere uitzonderlijke opbrengsten" worden geboekt.</p> <p>De kapitaalsubsidies toegekend voor de aankoop van een ter-rein (dat niet afschrijfbaar is maar waarop slechts een waar-devermindering kan worden toegepast) moet op het passief geboekt blijven zo lang als het terrein deel uitmaakt van het vermogen.</p> <p>Wordt een waardevermindering of een minderwaarde vast-gesteld, dan wordt het effect ervan in resultaat genomen: de subsidie in verband met het terrein moet rechtstreeks aan de opbrengsten worden toegerekend.</p> <p>Wat betreft de belasting van kapitaalsubsidies: zie art. 362 WIB.</p>	<p>Advies 125/3bis – Bull. nr. 9 – dec. 1981</p> <p>Advies 125/4 – Bull. CBN 8 – april 1981</p>
IAS 20.29 tot 31	<p>3.2. Exploitatiesubsidies</p> <p>IAS 20 stelt twee methoden voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de exploitatiesubsidies worden gepresenteerd <i>aan de credit-zijde van de winst- en verliesrekening</i>, hetzij afzonderlijk of onder een algemeen kopje; – ze kunnen echter ook <i>in mindering</i> worden gebracht bij de rapportering van de daarmee verband houdende <i>lasten</i>. <p>Ook hier is dus compensatie toegelaten.</p>	<p>3.2. Bedrijfsubsidies</p> <p>De subsidies die niet afhankelijk zijn van een investering in vaste activa en niet als interestsubsidies worden beschouwd, worden bij de verkrijging geboekt onder post "I.D. Andere be-drijfsopbrengsten" (NBB-74) van de resultatenrekening.</p> <p>Het betreft bedragen die niet moeten worden terugbetaald, die door de overheid aan de onderneming worden toegekend:</p> <ul style="list-style-type: none"> – om bepaalde exploitatiekosten te compenseren; – om bepaalde exploitatiekosten te dekken. 	<p>Art. 95, § 2, VI, KB 30/01/2001 Art. 96 KB 30/01/2001</p>

	IAS/IFRS	BELGISCH BOEKHOUDRECHT	
IAS 20.32	Overeenkomstig het beginsel van de overeenstemming tussen opbrengsten en kosten, wordt de subsidie volgens dezelfde regels en voor dezelfde periode geboekt als de ermee verband houdende kosten.	<p>Deze subsidies zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tegemoetkomingen in het kader van een tarifieringsbeleid als compensatie voor lagere ontvangsten; - compenserende bedragen verkregen door ondernemingen die producten in- of uitvoeren (bv. landbouwproducten – PAC); - enige andere exploitatiesubsidies (bv. tewerkstellingspremie, enz.). <p>De subsidie wordt in de Belgische MAR verwerkt in de rekeningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 70. Omzet; - 740. Bedrijfssubsidies en compenserende bedragen. <p>Onder de omzet moeten worden opgenomen de tegemoetkomingen van de overheid in het kader van een tarifieringsbeleid als compensatie voor lagere ontvangsten.</p> <p>In de post "I. D. Andere bedrijfsopbrengsten" (NBB-74) worden opgenomen, de subsidies of compenserende bedragen bij in- of uitvoer alsmede de exploitatiesubsidies.</p> <p>Overeenkomstig het beginsel van de overeenstemming tussen opbrengsten en kosten, wordt de subsidie volgens dezelfde regels en voor dezelfde periode geboekt als de ermee verband houdende kosten.</p> <p>3.3. Interestsubsidies</p> <p>Interestsubsidies zijn bedragen die niet moeten worden terugbetaald, die door de overheid worden toegekend om een gedeelte van de kosten in verband met de door de onderneming aangegane leningen te dekken.</p> <p>De interestsubsidies worden bij de verkrijging geboekt onder de post "IV.C. Andere financiële opbrengsten" (NBB-752/9) van de resultatenrekening.</p> <p>Opmerking: Wanneer het doel ervan is om bij te dragen tot de financiering van de voorraden en vorderingen (met name het bedrijfskapitaal) van de onderneming, vertoont de subsidie het kenmerk van een financiële opbrengst.</p> <p>In toepassing van het beginsel van niet-compensatie mag dergelijke subsidie niet in mindering van de interesten worden gebracht, maar moet ze als een financiële opbrengst worden geboekt.</p>	<p>Advies CBN 145.1 – Advies CBN 105.3</p> <p>Art. 96 I.A. KB 30/01/2001</p> <p>Art. 96.I.D KB 30/01/2001</p> <p>Art. 95, § 2, VI, KB 30/01/2001</p> <p>Art. 96 KB 30/01/2001</p> <p>Advies CBN 125.7 – jan. 1986</p>

DEEL 2. FISCALE GEVOLGEN

	BELGISCH FISCAAL RECHT
Art. 362 WIB – Circ. 3 mei 1985 – <i>Bull. Bel.</i> nr. 640 en Com. IB nr. 183/7 en 362/1 tot 362/7	<p>1. Kapitaalsubsidies – Fiscale gevolgen</p> <p>Door de vennootschappen verkregen gewestelijke premies en kapitaal- en rentesubsidies maken, in beginsel, en net als elke andere vorm van financiële steun, deel uit van de belastbare grondslag van het belastbaar tijdperk waarin de steun werd toegekend.</p> <p>Als regel geldt immers dat alles wat een vennootschap verkrijgt tot haar belastbare winst bijdraagt en dat de winst uit hoofde van een vordering belastbaar is zodra deze vordering is ontstaan, zonder dat de datum van inning in beschouwing moet worden genomen.</p> <p>In afwijking van het jaarbeginsel van de belasting, neergelegd in artikel 360 WIB, wordt door artikel 362 WIB een stelsel van gespreide belasting ingesteld, maar alleen voor <i>kapitaalsubsidies</i> die van overheidswege zijn verkregen om immateriële of materiële vaste activa aan te schaffen of tot stand te brengen.</p> <p>Deze regeling geldt dus alleen voor de subsidies die aan volgende voorwaarden voldoen:</p> <ol style="list-style-type: none"> het moet kapitaalsubsidies betreffen, zodat inzonderheid rentesubsidies uitgesloten zijn; de subsidies moeten van overheidswege zijn verkregen waarbij het begrip “overheid” hier in zijn ruime betekenis moet worden begrepen en dus niet alleen slaat op de staat, gemeenschappen, gewesten, provincies en gemeenten maar eveneens op openbare instellingen en op internationale en supranationale instellingen; de subsidies moeten zijn verkregen met het oog op de aanschaffing of totstandbrenging van immateriële of materiële vaste activa (voor de definitie van deze begrippen, zie de nrs. 10 tot 13 van de circ. van 3 februari 1983, nr. Ci.RH.421/339.145 – <i>Bull. Bel.</i> 615) zodat subsidies die als exploitatiesubsidies moeten worden aangemerkt, uitgesloten zijn. <p>Deze kapitaalsubsidies moeten dus in de belastbare grondslag worden opgenomen van het belastbare tijdperk waarin ze zijn toegekend en van ieder volgend belastbaar tijdperk, in verhouding tot de afschrijvingen en waardeverminderingen die op de gesubsidieerde activa worden toegepast.</p> <p>Bij de vervreemding of de buitengebruikstelling van een gesubsidieerd actiefbestanddeel moet het nog niet belaste saldo van de kapitaalsubsidie in verband met dat bestanddeel in de belastbare grondslag worden opgenomen.</p> <p>Andere vormen van subsidies of premies vallen volgens de administratie niet onder artikel 362 WIB en zijn derhalve, voor hun totaalbedrag, te beschouwen als een belastbaar bestanddeel van het belastbare tijdperk waarin ze zijn verkregen en alleen voor dat tijdperk.</p> <p><i>Deze belastingregeling stemt overeen met de regeling van het Belgisch boekhoudrecht.</i> Ook het boekhoudrecht maakt een onderscheid tussen kapitaalsubsidies toegekend met het oog op de aanschaffing van vaste activa en andere vormen van financiële steun.</p> <p>De fiscale regeling van deze kapitaalsubsidies is dus in overeenstemming met de boekhoudkundige regeling, zodat, als de boekhoudkundige voorschriften worden nageleefd, het boekhoudkundige en het fiscale resultaat bij voortduur volledig overeenstemmen.</p> <p>Subsidies in verband met terreinen (die per definitie niet-afschrijfbaar bestanddelen zijn), blijven op het passief van de balans geboekt zolang de desbetreffende terreinen deel uitmaken van het vermogen van de onderneming.</p> <p>Op de aangifte in de vennootschapsbelasting moet het voorlopig vrijgestelde gedeelte van de kapitaalsubsidies (met inbegrip van de uitgestelde belastingen) onder de rubriek “Andere vrijgestelde bestanddelen” van vak I.B worden vermeld.</p>

<p>Circ. 3 mei 1985 – Bull. Bel. nr. 640/ Com.IB 24/29</p> <p>Art. 193bis, § 1, lid. 2 nieuw WIB – Art. 117 en 118 van de Wet van 23 december 2005 betreffende het Generatie-pact (B.S. 30.12.2005)</p>	<p>De administratie onderstreept dat het stelsel van gespreide belasting enkel voor kapitaalsubsidies geldt. In antwoord op een vraag, bevestigt ze dat de rentesubsidies toegekend aan binnenvaartondernemingen, op grond van het Besluit van de Vlaamse regering van 28 juni 2002 betreffende de steun voor de binnenvaart, belastbaar zijn voor het belastbaar tijdperk waarin ze definitief zijn toegekend.</p> <p>Deze subsidies mogen niet worden gelijkgesteld met de investeringspremies die door het Waalse Gewest aan binnenvaartondernemingen worden toegekend op basis van het Besluit van de Waalse Regering van 26 oktober 2000 (administratieve circulaire nr. 241/ 561.228 (AOIF 26/2005) 4 juli 2005).</p> <p>2. Andere subsidies – Fiscale gevolgen</p> <p>De onder punt 1 beschreven regeling is niet van toepassing op rentesubsidies, noch op subsidies die als exploitatiesubsidies moeten worden beschouwd (zoals tewerkstellingspremies, wanneer de belastingplichtige niet aantoonbaar dat hij in het belastbare tijdperk investeringen die werkgelegenheid opleveren, heeft gedaan).</p> <p>Dergelijke subsidies moeten bijgevolg worden beschouwd als een belastbaar bestanddeel van het belastbare tijdperk waarin ze zijn verkregen (PV nr. 414, 4.2.1993, Volksw. Bril, Bull. Bel. nr. 729, p. 1870).</p> <p>De door de overheid aan sommige nijverheids-, handels- of landbouwondernemingen verleende subsidies, toelagen of premies, dragen evenzeer als de andere ontvangsten bij tot de vorming van de ondernemingswinst en zijn derhalve in de regel belastbaar voor het belastbare tijdperk waarin ze zijn toegekend.</p> <p>Com.IB 24/29 wijst er ook op dat het stelsel van gespreide belasting echter niet geldt voor rentesubsidies en subsidies die als exploitatiesubsidies moeten worden aangemerkt.</p> <p>Aldus besliste het Hof van Beroep van Antwerpen (arrest van 14 februari 2006) in verband met dergelijke rentesubsidies dat de verwijzing van de belastingplichtige naar artikel 362 WIB onterecht was en dat hij daarentegen diende te verwijzen naar artikel 24 WIB inzake het winstbegrip. Het Hof besliste <i>“dat immers deze bepaling enkel stelt dat “winst” bestaat uit verrichtingen gedaan door inrichtingen van ondernemingen of door toedoen ervan. Dat terzake het begrip “winst” niet wordt omschreven, zodat dan ook de bepalingen van het boekhoudrecht van toepassing zijn. Dat krachtens de voorschriften van het boekhoudrecht, alle verrichtingen aan de werkelijkheid dienen te beantwoorden, zodat dan ook de winstbepaling dienovereenkomstig dient te worden bepaald. Dat zodoende wat de “winst” betreft, uitsluitend de subsidie aangewend ter dekking van de in het belastbaar tijdperk gedane investeringen, een opbrengst uitmaakt en als dusdanig in het resultaat van het belastbaar tijdperk dient opgenomen. Dat immers enkel dergelijke handelwijze beantwoordt aan de werkelijkheid.”</i></p> <p>3. Vrijgestelde bijzondere gewestelijke steunmaatregelen</p> <p>3.1. Doel van de wet</p> <p>Op vraag van de Gewestregeringen heeft de federale Regering een vrijstelling van bepaalde gewestelijke steunmaatregelen ten gunste van de ondernemingen in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen ingelast.</p> <p>3.2. Toepassingsgebied: bedoelde premies en subsidies (art. 193bis WIB)</p> <p>Zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de gewestelijke tewerkstellingspremies en beroepsoverstappremies die door de bevoegde gewestelijke instellingen worden toegekend; – kapitaal- en interestsubsidies die door de gewesten in het kader van de economische expansiewetgeving worden toegekend aan vennootschappen om immateriële en materiële vaste activa aan te schaffen of tot stand te brengen. <p>De premies worden slechts vrijgesteld indien ze beantwoorden aan de voorwaarden bedoeld in de Verordening (EG) nr. 2204/2002 van 12 december 2002 van de Europese Commissie betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op werkgelegenheidssteun, of worden aanvaard of aanvaard zijn door de Europese Commissie in dat kader.</p>
---	--

	<p>Voor het Vlaamse Gewest betreft het de groeipremie voor kmo's, de premie voor strategische steun aan grote ondernemingen en de milieupremie.</p> <p>Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent een "doorstromingspremie" toe.</p> <p>Voor het Waalse Gewest gaat het om de premies toegekend krachtens drie decreten van 11 maart 2004, genomen in uitvoering van de Wet van 30 december 1970 betreffende de economische expansie.</p> <p>3.3. Verkoop van de gesubsidieerde activa (art. 193bis, § 2)</p> <p>Wanneer een door middel van een kapitaalsubsidie aangeschaft of tot stand gebracht actiefbestanddeel, binnen de drie jaar na de investering vrijwillig wordt vervreemd, wordt het bedrag van de voorheen vrijgestelde winst geacht een winst te zijn van het belastbaar tijdperk gedurende hetwelk de vervreemding heeft plaatsgevonden.</p> <p>Deze terugneming van de vrijgestelde winst wordt niet doorgevoerd wanneer de vervreemding te wijten is aan een schadegeval, onteigening, opeising in eigendom of een andere gelijkaardige gebeurtenis. Zoals de rechtspraak dienaangaande bevestigt, moet de vervreemding dus het gevolg zijn van een overheidsop-treden dat de onverwachte, snelle en onvoorziene aard heeft van een schadegeval.</p> <p>Deze terugneming van vrijgestelde winst, die enkel betrekking heeft op subsidies in verband met de aan-schaffing van vaste activa, moet in principe worden verricht door het voorheen vrijgestelde bedrag in de verworpen uitgaven op te nemen.</p> <p>3.4. Terugbetaling van premies en subsidies (art. 198, lid 1, 14° WIB)</p> <p>Het deel van de premies, kapitaal- en interestsubsidies, dat voorheen definitief werd vrijgesteld en dat moet worden terugbetaald aan het betrokken gewest, is niet als beroepskosten aftrekbaar.</p> <p>Om de samenhang van deze nieuwe regeling te bewaren, heeft deze "negatieve" fiscale correctie betrek-king op alle steunmaatregelen die aanleiding geven tot deze vrijstelling.</p> <p>De terugbetaling moet in de verworpen uitgaven worden opgenomen, ten belope van de bedragen die voorheen in meer van de begintoestand van de reserves werden gebracht.</p> <p>3.5. Techniek van de belastingaangifte</p> <p><i>Algemene regel</i></p> <p>De definitieve vrijstelling van de in artikel 193bis beoogde sommen wordt uitgevoerd door een "vermeer-dering van de begintoestand van de reserves".</p> <p>Het is dus niet meer vereist om een gedeelte van de subsidie in "uitgestelde belastingen" te boeken en de belastingvrijstelling wordt bekomen door het (boekhoudkundig) in resultaat genomen gedeelte van de subsidie in meer van de begintoestand van de reserves op te nemen. In bijlage wordt een voorbeeld gegeven.</p> <p>Regel bij verkoop van de gesubsidieerde activa of bij terugbetaling van de premies of subsidies.</p> <p>Merk op dat de aangifte in de vennootschapsbelasting voor het aanslagjaar 2007, onder "Verworpen Uit-gaven", een rubriek "Gewestelijke premies en kapitaal- en interestsubsidies" bevat (Vak II, s, code 024).</p> <p>Deze opnemings onder de verworpen uitgaven van gewestelijke premies en kapitaal- en interestsubsidies (voor het aanslagjaar 2007) dient in feite voor twee welomschreven en afgelijnde gevallen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het deel van de in artikel 193bis, § 1 WIB bedoelde premies en kapitaal- en interestsubsidies dat voor-heen definitief was vrijgesteld en aan het betrokken Gewest werd terugbetaald; - de vervreemding binnen de drie jaar vanaf de investering van een in artikel 193bis, § 1, lid 2 bedoeld actiefbestanddeel: het bedrag van de voorheen vrijgestelde winst wordt geacht een winst te zijn van het belastbare tijdperk gedurende hetwelk de vervreemding heeft plaatsgevonden.
--	---

<p>Art. 193ter WIB (Wet houdende diverse bepalingen van 25 april 2007, B.S. 8 mei 2007 – 3de ed.)</p>	<p>3.6. Inwerkingtreding (art. 119 van de Wet van 23 december 2005)</p> <p>De maatregel is van toepassing op premies en subsidies die worden betekend vanaf 1 januari 2006 en voor zover de datum van betekening ten vroegste behoort tot het belastbaar tijdperk dat aan het aanslagjaar 2007 verbonden is.</p> <p>4. Gewestelijke premies voor onderzoek en ontwikkeling</p> <p>4.1. Toepassingsgebied: bedoelde premies en subsidies (art. 193ter WIB)</p> <p>In het Wetboek van de Inkomstenbelastingen werd een artikel 193ter ingevoegd dat bepaalt dat de vrijgestelde premies en kapitaal- en interestsubsidies voortaan de financiële tussenkomsten omvatten die worden toegekend in het raam van de steun aan onderzoek en ontwikkeling door de bevoegde gewestelijke instellingen.</p> <p>Deze premies en kapitaal- en interestsubsidies moeten zijn toegekend met inachtneming van de Europese reglementering inzake staatssteun.</p> <p>De vrijstelling wordt dus slechts toegekend als de vennootschap de investeringen doet waarvoor de subsidies zijn toegekend.</p> <p>In de nieuwe vrijstellingsregeling voor subsidies voor onderzoek en ontwikkeling zullen de kapitaalsubsidies worden vrijgesteld in de mate dat ze belastbaar worden op grond van artikel 362 WIB.</p> <p>De rentesubsidies moeten in principe, voor hun totaalbedrag, in de belastbare grondslag worden opgenomen van het aanslagjaar waarin ze zijn verkregen. De vrijstelling zal voor dat aanslagjaar worden toegekend.</p> <p>Merk op dat het wetsontwerp de vrijstelling beperkte tot de premies en kapitaal- en rentesubsidies voorzien:</p> <ul style="list-style-type: none"> – voor het Vlaamse Gewest door het decreet van 18 mei 1999; – voor het Waalse Gewest door het decreet van 5 juli 1990 en de besluiten van 29 september 1994 en 7 juli 2005; – voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de ordonnantie van 21 februari 2002 en het besluit van 18 juli 2002. <p>De tekst die uiteindelijk werd goedgekeurd heeft een minder restrictief toepassingsgebied en verwijst niet meer expliciet naar deze gewestelijke wetgevingen.</p> <p>4.2. Verkoop van de gesubsidieerde activa (art. 193ter WIB)</p> <p>Wanneer een actiefbestanddeel in verband met een vrijgestelde tegemoetkoming binnen de drie jaar vanaf de investering, vrijwillig wordt vervreemd, wordt het bedrag van de voorheen vrijgestelde winst geacht een winst te zijn van het belastbaar tijdperk gedurende hetwelk de vervreemding heeft plaatsgevonden (nieuw art. 193ter, § 2 WIB).</p> <p>Volgens de memorie van toelichting moet de vrijstelling worden teruggenomen in geval van vervreemding “gedurende het belastbaar tijdperk van de verwerving of van de oprichting en de tweede volgende belastbare tijdperken”.</p> <p>Deze terugneming van de vrijgestelde winst wordt niet uitgevoerd wanneer de vervreemding te wijten is aan een schadegeval, onteigening, opeising in eigendom of een andere gelijkaardige gebeurtenis. De administratieve interpretatie van deze begrippen, die door het merendeel van de rechtspraak wordt bevestigd, houdt in dat de vervreemding het gevolg moet zijn van een overheidsoptreden dat de onverwachte, snelle en onvoorziene aard heeft van een schadegeval.</p> <p>Deze fiscale terugneming van de vrijstelling zal, in principe, worden uitgevoerd door het voorheen vrijgestelde bedrag in de verworpen uitgaven op te nemen.</p>
---	--

	<p>4.3. Terugbetaling van de premies en subsidies (art. 198, lid 1, 14° WIB)</p> <p>Het deel van de premies, kapitaal- en interestsubsidies, dat voorheen werd vrijgesteld en dat later aan het betrokken gewest moet worden terugbetaald, is niet als beroepskosten aftrekbaar (aanpassing aan art. 198, lid. 1, 14° WIB).</p> <p>De terugbetaling moet in de verworpen uitgaven worden opgenomen, ten belope van de bedragen die voorheen in meer van de begintoestand van de reserves werden gebracht.</p> <p>4.4. Techniek van de belastingaangifte</p> <p><i>Algemene regel</i></p> <p>De vrijstellingen worden bekomen door de begintoestand van de reserves in de belastingaangifte te verhogen.</p> <p>Het is dus niet meer vereist om een gedeelte van de subsidie in “uitgestelde belastingen” te boeken en de belastingvrijstelling wordt bekomen door het (boekhoudkundig) in resultaat genomen gedeelte van de subsidie in meer van de begintoestand van de reserves op te nemen. In deel 3 wordt een voorbeeld gegeven.</p> <p><i>Regel bij verkoop van de gesubsidieerde activa of bij terugbetaling van de premies of subsidies</i></p> <p>Deze gewestelijke premies, kapitaal- en interestsubsidies zullen onder de verworpen uitgaven moeten worden opgenomen (Vak II, s, code 024).</p> <p>Deze opneming onder de verworpen uitgaven van gewestelijke premies en kapitaal- en interestsubsidies (vanaf het aanslagjaar 2008) dient in feite voor twee welomschreven en afgeijnde gevallen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – het deel van de in artikel 193ter, § 1 WIB bedoelde premies en kapitaal- en interestsubsidies dat voorheen definitief was vrijgesteld en aan het betrokken gewest werd terugbetaald; – de vervreemding binnen de drie jaar vanaf de investering van een in artikel 193ter, § 1, lid 2 bedoeld actiefbestanddeel: het bedrag van de voorheen vrijgestelde winst wordt geacht een winst te zijn van het belastbaar tijdperk gedurende hetwelk de vervreemding heeft plaatsgevonden. <p>4.5. Inwerkingtreding (art. 119 van de Wet van 23 december 2005)</p> <p>De vrijstelling geldt enkel voor de toekomst. De vrijstelling is van toepassing op de gewestelijke steunmaatregelen die worden betekend vanaf 1 januari 2007 en voor zover de datum van betekening ten vroegste behoort tot het belastbaar tijdperk dat aan het aanslagjaar 2008 verbonden is.</p> <p>Elke wijziging die vanaf 21 december 2006 aan de datum van afsluiting van de jaarrekening wordt aangebracht, heeft geen enkel gevolg.</p>
--	--

DEEL 3. VOORBEELDEN

1. Voorbeeld van een kapitaalsubsidie, onderworpen aan een belasting van 30 % – belastbare grondslag

Vereenvoudigd voorbeeld:

Belgische vennootschap

Investering = 1 000

Afschrijving over 10 jaar tegen 10 % (economische afschrijving en residuwaarde = 0)

Subsidie = 250 (verkregen en ontvangen in jaar N)

Belasting = 30 %

Effect van de IFRS

- In de voorgestelde case zal de toepassing van de IFRS een effect hebben op de boekhoudkundige voorstelling van de subsidies.
- Op fiscaal gebied moeten deze kapitaalsubsidies in de belastbare grondslag worden opgenomen van het belastbare tijdperk waarin ze zijn toegekend en van ieder volgend belastbaar tijdperk, in verhouding tot de afschrijvingen die op de gesubsidieerde activa worden toegepast. Er zal dus geen verschil zijn tussen de boekwaarde en de fiscale waarde van dit actief- en passiefbestanddeel. In de IFRS-voorstelling moet geen uitgestelde belasting worden geboekt.

1.1. Boekingen

BELGISCH BOEKHOUDRECHT			IFRS		
<i>Aanschaffing</i>			<i>Aanschaffing</i>		
220	Vaste activa	1 000	220	Vaste activa	1 000
	aan 44 Leveranciers	1 000		aan 44 Leveranciers	1 000
<i>Ontvangst</i>			<i>Ontvangst</i>		
55	Bank	250	55	Bank	250
	aan 15 Subsidies	175		aan 220 Vaste activa	250
	168 Uitgestelde belastingen op subsidies (30 %)	75			
				OF	
			55	Bank	250
				aan 493 Uitgestelde bate (over te dragen opbrengsten)	250
<i>Afschrijving</i>			<i>Afschrijving</i>		
63	Toevoeging aan de afschrijvingen	100	63	Toevoeging aan de afschrijvingen	75
	aan 229 Afschrijvingen	100		aan 229 Afschrijvingen (10 % van 750)	75

BELGISCH BOEKHOUDRECHT			IFRS	
			OF	
			63	100
				100
			EN	
			493	25
				25
<i>Onttrekking aan subsidies en uitgestelde belastingen</i>				
15	Subsidies	17,5		
	aan 753 Kapitaalsubsidies (10 % van 175)	17,5		
168	Uitgestelde belastingen	7,5		
	aan 780 Onttrekkingen aan uitgestelde belastingen (10 % van 75)	7,5		

1.2. Voorstelling van de balans en de resultatenrekening

BELGISCH BOEKHOUDRECHT				IFRS – Methode “aftrek subsidie van het actiefbestanddeel”			
<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>		<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>	
Vaste activa	900	Resultaten	-75	Vaste activa	675	Resultaten	-75
Bank	250	Subsidies (175 – 17,5)	157,5	Bank	250	Leveranciers	1 000
		Uitgestelde belas- tingen (75 – 7,5)	67,5				
		Leveranciers	1 000				
Totaal	1 150	Totaal	1 150	Totaal	925	Totaal	925
<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>		<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>	
Afschrijvingen	100	Financiële opbrengsten (753)	17,5	Afschrijvingen	75	Opbrengsten	0
		Onttrekkingen aan uitgestelde belastingen (780)	7,5				
Totaal	100	Totaal	25	Totaal	75	Totaal	0
Resultaat	-75			Resultaat	-75		

IFRS – Methode “uitgestelde bate”			
	<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>
	Vaste activa (1 000 – 100)	900	Resultaten
	Bank	250	Leveranciers
			Overlopende rekeningen (250 – 25)
	Totaal	1 150	Totaal
			1 150
	<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>
	Afschrijvingen	100	Andere bedrijfs- opbrengsten
	Totaal	100	Totaal
	Resultaat	-75	25

1.3. Voorstelling van de Belgische belastingaangifte

De belastingaangifte ziet er dus als volgt uit:

Vak I, A	Toestand op 01/01	Toestand op 31/12
Overgedragen resultaat	0	-75
TOTAAL	0	-75
Vermindering van de belaste reserves	75	

Vak I, B	Toestand op 01/01	Toestand op 31/12
j) andere vrijgestelde		
bestanddelen	0	225 (voorlopig vrijgesteld gedeelte van de subsidie)
TOTAAL	0	225
Vermeerdering van de vrijgestelde reserves		225

2. Voorbeeld van een kapitaalsubsidie, onderworpen aan een belasting van 30 % – geen belastbare grondslag wegens fiscale verliezen

Vereenvoudigd voorbeeld:

Belgische vennootschap

Investing = 1 000

Afschrijving over 10 jaar tegen 10 % (economische afschrijving en residuwaarde = 0)

Subsidie = 250 (verkregen en ontvangen in jaar N)

Belasting = 30 %

Fiscale verliezen van vorige aanslagjaren die stelselmatig zullen worden aangewend na de positieve evolutie van de voor de toekomstige jaren verwachte resultaten:

- per 31.12.N-1: 1 500;
- per 31.12.N: 1 575.

Effect van de IFRS

- In de voorgestelde case zal de toepassing van de IFRS een effect hebben op de boekhoudkundige voorstelling van de subsidies.
- Op fiscaal gebied moeten deze kapitaalsubsidies in de belastbare grondslag worden opgenomen van het belastbare tijdperk waarin ze zijn toegekend en van ieder volgend belastbare tijdperk, in verhouding tot de afschrijvingen die op de gesubsidieerde activa worden toegepast. Er zal dus geen verschil zijn tussen de boekwaarde en de fiscale waarde van dit actief- en passiefbestanddeel. De vennootschap beschikt evenwel over aftrekbare fiscale verliezen die op korte termijn zullen kunnen worden aangewend. In de IFRS-voorstelling zal een uitgestelde belasting worden geboekt (namelijk $(1\ 500 + 75) \times 30\ % = 472,5$).

2.1. Boekingen

BELGISCH BOEKHOUDRECHT			IFRS		
<i>Aanschaffing</i>			<i>Aanschaffing</i>		
220	Vaste activa aan 44 Leveranciers	1 000 1 000	220	Vaste activa aan 44 Leveranciers	1 000 1 000
<i>Ontvangst</i>			<i>Ontvangst</i>		
55	Bank aan 15 Subsidies Geen uitgestelde belastingen wegens de fiscale verliezen	250 250	55	Bank aan 220 Vaste activa	250 250
			OF		
			55	Bank aan 493 Uitgestelde bate (over te dragen opbrengsten)	250 250
<i>Afschrijving</i>			<i>Afschrijving</i>		
63	Toevoeging aan de afschrijvingen aan 229 Afschrijvingen	100 100	63	Toevoeging aan de afschrijvingen aan 229 Afschrijvingen (10 % van 750)	75 75
			OF		
			63	Toevoeging aan de afschrijvingen aan 229 Afschrijvingen (10 % van 1 000)	100 100
			EN		
			493	Uitgestelde bate (over te dragen opbrengsten) aan 74 Andere bedrijfsopbrengs- ten (10 % van 250)	25 25
<i>Onttrekking aan subsidies en uitgestelde belastingen</i>			<i>Boeking van een uitgestelde belastingvordering</i>		
15	Subsidies aan 753 Kapitaalsubsidies (10 % van 250)	25 25	29	Uitgestelde belastingvorderin- gen (30 % × 75) aan 780 Opbrengst van uitge- stelde belastingen	22,5 22,5
			29	Uitgestelde belastingvorderin- gen (30 % × 1 500) aan 140 Overgedragen resulta- ten	450 450

2.2. Voorstelling van de balans en de resultatenrekening

BELGISCH BOEKHOUDRECHT				IFRS – Methode “uitgestelde bate”			
<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>		<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>	
Vaste activa	900	Resultaten	-75	Vaste activa	675	Overgedragen resultaten	450
		Subsidies (250 – 25)	225	Uitgestelde belastingvorderingen	472,5	Resultaten	-52,5
Bank	250	Uitgestelde belastingen		Bank	250	Leveranciers	1 000
		Leveranciers	1 000				
Totaal	1 150	Totaal	1 150	Totaal	1 397,5	Totaal	1 397,5
<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>		<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>	
Afschrijvingen	100	Financiële opbrengsten (753)	25	Afschrijvingen	75	Opbrengsten	0
		Onttrekkingen aan uitgestelde belastingen (780)				Opbrengst van uitgestelde belastingen (780)	22,5
Totaal	100	Totaal	25	Totaal	75	Totaal	22,5
Resultaat	-75			Resultaat	-52,5		
				IFRS – Methode “uitgestelde bate”			
<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>		<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>	
Vaste activa	900	Overgedragen resultaten	+450	Vaste activa (1 000 – 100)	900	Overgedragen resultaten	+450
		Resultaten	-52,5	Uitgestelde belastingvorderingen	472,5	Resultaten	-52,5
Bank	250	Leveranciers	1 000	Bank	250	Leveranciers	1 000
		Overlopende rekeningen (250 – 25)	225			Overlopende rekeningen (250 – 25)	225
Totaal	1 622,5	Totaal	1 622,5	Totaal	1 622,5	Totaal	1 622,5
<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>		<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>	
Afschrijvingen	100	Andere bedrijfsopbrengsten	25	Afschrijvingen	100	Andere bedrijfsopbrengsten	25
		Opbrengst van uitgestelde belastingen (780)	22,5			Opbrengst van uitgestelde belastingen (780)	22,5
Totaal	100	Totaal	47,5	Totaal	100	Totaal	47,5
Resultaat	-52,5			Resultaat	-52,5		

2.3. Voorstelling van de Belgische belastingaangifte

De belastingaangifte ziet er dus als volgt uit:

Vak I, A	Toestand op 01/01	Toestand op 31/12
Overgedragen resultaat	0	-75
TOTAAL	0	-75
Vermindering van de belaste reserves		75

Vak I, B	Toestand op 01/01	Toestand op 31/12
j) andere vrijgestelde		
bestanddelen	0	225 (voorlopig vrijgesteld gedeelte van de subsidie)
TOTAAL	0	225
Vermeerdering van de vrijgestelde reserves		225

Vak VII – Compenseerbare fiscale verliezen	
1. Saldo van de compenseerbare vorige verliezen	1 500
3. Verlies van het belastbare tijdperk	75
4. Over te dragen naar het volgende belastbare tijdperk	1 575

3. Voorbeeld van de vrijstelling van kapitaalsubsidies toegekend in het kader van de wet betreffende de economische expansie (art. 193bis WIB)

Vereenvoudigd voorbeeld:

Belgische vennootschap

Investing = 25 000 EUR

Afschrijving over 5 jaar tegen 20 % (*economische afschrijving en residuwaarde = 0*)

Door het Waalse Gewest (in het kader van de wetgeving betreffende de economische expansie) toegekende subsidie = 2 000 EUR (*verkregen en ontvangen jaar N*)

De kosten van het boekjaar = 5 000 EUR (25 000 × 20 % van de afschrijving)

De opbrengsten van het boekjaar = 400 EUR (2 000 van de subsidie × 20 %)

Nettoresultaat = -4 600 EUR (verlies)

De overgedragen winst van N-1 bedraagt 3 500 EUR

De balans van vennootschap A voor N-1 ziet er als volgt uit:

Activa		Passiva	
		Kapitaal	15 000
		Wettelijke reserve	1 500
		Beschikbare reserves	2 000
		Overgedragen winst	3 500
Beschikbaar	22 000		
Totaal	22 000	Totaal	22 000

Effect van de IFRS

- In de voorgestelde case zal de toepassing van de IFRS een effect hebben op de boekhoudkundige voorstelling van de subsidies.
- Op fiscaal gebied moeten deze kapitaalsubsidies in de belastbare grondslag worden opgenomen van het belastbare tijdperk waarin ze zijn toegekend en van ieder volgend belastbare tijdperk, in verhouding tot de afschrijvingen die op de gesubsidieerde activa worden toegepast, maar gelet op de vrijstelling ervan zullen ze aanleiding geven tot een verhoging van de begintoestand van de reserves. Er zal dus een verschil zijn tussen de boekwaarde en de fiscale waarde van dit actief- en passiefbestanddeel. In de IFRS-voorstelling zal een uitgestelde belastingvordering worden geboekt (mits deze uitgestelde belastingvordering in de nabije toekomst kan worden aangewend, hetzij $(2\,000 - 400) \times 30\% = 480$).

3.1. Boekingen

BELGISCH BOEKHOUDRECHT			IFRS		
<i>Aanschaffing</i>			<i>Aanschaffing</i>		
220	Vaste activa aan 44 Leveranciers	25 000 25 000	220	Vaste activa aan 44 Leveranciers	25 000 25 000
<i>Ontvangst</i>			<i>Ontvangst</i>		
55	Bank aan 15 Subsidies Geen uitgestelde belastingen wegens de vrijstelling	2 000 2 000	55	Bank aan 220 Vaste activa	2 000 2 000
			OF		
			55	Bank aan 493 Uitgestelde bate (over te dragen opbrengsten)	2 000 2 000
<i>Afschrijving</i>			<i>Afschrijving</i>		
63	Toevoeging aan de afschrijvingen aan 229 Afschrijvingen	5 000 5 000	63	Toevoeging aan de afschrijvingen aan 229 Afschrijvingen (20 % van 23 000)	4 600 4 600
			OF		
			63	Toevoeging aan de afschrijvingen aan 229 Afschrijvingen (20 % van 25 000)	5 000 5 000
			EN		
			493	Uitgestelde bate (over te dragen opbrengsten) aan 74 Andere bedrijfsopbrengsten (20 % van 2 000)	400 400
<i>Onttrekking aan subsidies en uitgestelde belastingen</i>			<i>Boeking van een uitgestelde belastingvordering</i>		
15	Subsidies aan 753 Kapitaalsubsidies (20 % van 2 000)	400 400	29	Uitgestelde belastingvorderingen (30 % × 2 000) aan 780 Opbrengst van uitgestelde belastingen	600 600
			780	Uitgestelde belastingvorderingen (aanwending 400) aan 29 Uitgestelde belastingvorderingen	120 120

3.2. Voorstelling van de balans en de resultatenrekening

BELGISCH BOEKHOUDRECHT				IFRS			
<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>		<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>	
Vaste activa	20 000	Eigen vermogen N – 1	22 000	Vaste activa (23 000 – 4 600)	18 400	Eigen vermogen N – 1	22 000
		Resultaten	-4 600	Uitgestelde belasting- vorderingen (600 – 120)	480	Resultaten	-4 120
Bank	24 000	Subsidies (2 000 – 400)	1 600	Bank	24 000	Leveranciers	25 000
		Leveranciers	25 000				
Totaal	44 000	Totaal	44 000	Totaal	42 880	Totaal	42 880
<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>		<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>	
Afschrijvingen	5 000	Financiële opbrengs- ten (753)	400	Afschrijvingen	4 600	Opbrengsten	0
		Onttrekkingen aan uitgestelde belasting- en (780)				Opbrengst van uitgestelde belasting- en (780)	480
Totaal	5 000	Totaal	400	Totaal	4 600	Totaal	480
Resultaat	-4 600			Resultaat	-4 120		
				IFRS – Methode “uitgestelde bate”			
<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>		<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>	
Vaste activa (25 000 – 5 000)	20 000	Eigen vermogen N-1	22 000	Vaste activa (25 000 – 5 000)	20 000	Eigen vermogen N-1	22 000
Uitgestelde belasting- vorderingen (600 – 120)	480	Resultaten	-4 120	Uitgestelde belasting- vorderingen (600 – 120)	480	Resultaten	-4 120
Bank	24 000	Leveranciers	25 000	Bank	24 000	Leveranciers	25 000
		Overlopende rekeningen (2 000 – 400)	1 600			Overlopende rekeningen (2 000 – 400)	1 600
Totaal	44 480	Totaal	44 480	Totaal	44 480	Totaal	44 480
<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>		<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>	
Afschrijvingen	5 000	Andere be- drijfsopbrengsten	400	Afschrijvingen	5 000	Andere be- drijfsopbrengsten	400
		Opbrengst van uitgestelde belasting- en (780)	480			Opbrengst van uitgestelde belasting- en (780)	480
Totaal	5 000	Totaal	880	Totaal	5 000	Totaal	880
Resultaat	-4 120			Resultaat	-4 120		

3.3. Voorstelling van de Belgische belastingaangifte

De belastingaangifte ziet er dus als volgt uit:

IV. Vak I, A	Toestand op 01/01	Toestand op 31/12
Wettelijke reserve	1 500	1 500
Beschikbare reserve	2 000	2 000
Overgedragen resultaat	3 500	(1 100) (negatieve schommeling van 4 600)
Verhoging begintoestand van de reserves – andere	400	(vrijstelling van de in opbrengst genomen subsidie)
TOTAAL	7 400	2 400
Vermindering van de belaste reserves		5 000 (Resultaat van – 4 600 – Vrijstelling in resultaat genomen subsidie N: 400)

Vak I, B	Toestand op 01/01	Toestand op 31/12
j) andere vrijgestelde		
bestanddelen	0	1 600 (voorlopig vrijgesteld gedeelte van de subsidie)
TOTAAL	0	1 600
Vermeerdering van de vrijgestelde reserves		1 600

Bij vervreemding van het vast actiefbestanddeel binnen de drie jaar, moeten de sommen die in meer van de begintoestand van de reserves werden gebracht, in de verworpen uitgaven worden opgenomen van de belastingaangifte van het jaar van vervreemding.

CONCLUSIES

De boekhoudkundige verwerking van subsidies volgens het Belgisch boekhoudrecht en de IAS/IFRS-normen is in meerdere opzichten interessant.

Terwijl rentesubsidies en exploitatiesubsidies een intuïtieve boekhoudkundige verwerking krijgen, die in het Belgische boekhoudrecht en volgens de IAS/IFRS-normen trouwens vergelijkbaar is, wijst de behandeling van de kapitaalsubsidies op de verschillende oriëntatie van de twee boekhoudstandaarden.

In het Belgisch boekhoudrecht worden kapitaalsubsidies immers in het eigen vermogen opgenomen. De boeking ervan gaat nochtans gepaard met de eventuele erkenning van uitgestelde belastingen, teneinde het eigen vermogen met de fiscale latentie ervan te verminderen. De erkenning van dit begrip uitgestelde belastingen is trouwens zelf het gevolg van een samenloop van omstandigheden. Het is immers als gevolg van de introductie van het stelsel van de gespreide belasting van de meerwaarden op bepaalde activa, nu een vijftiental jaar geleden, dat het concept “uitgestelde belastingen” werd ingevoerd.

Volgens de IAS/IFRS-normen kunnen subsidies op verschillende manieren worden geboekt. Ze kunnen als “uitgestelde bate” worden geboekt, of in mindering worden gebracht van de activa waarop de kapitaalsubsidies betrekking hebben. Er is dus geen sprake van ze met het eigen vermogen gelijk te stellen. Bijgevolg is het niet vereist om uitgestelde belastingen te boeken, behalve wanneer de subsidies zijn vrijgesteld van belasting. In dat laatste geval moeten, desgevallend, uitgestelde belastingen worden geboekt, als deze aanleiding geven tot tijdelijke fiscale verschillen.

Kapitaalsubsidies leggen dus, transitief en incidenteel, een belangrijk verschil bloot tussen het Belgisch boekhoudrecht en de IAS/IFRS-normen. Wegens de boekhoudkundige en fiscale samenhang is het begrip uitgestelde belastingen in het Belgisch boekhoudrecht onbestaande, tenzij om de boekhoudkundige indeling van het eigen vermogen te corrigeren. Met andere woorden, Belgische uitgestelde belastingen corrigeren een balansinterpretatie.

Volgens de IAS/IFRS-normen, echter, dienen uitgestelde belastingen om de fiscale kost van de resultatenrekening te wijzigen, om deze te verbeteren voor de tijdelijke verschillen.

Daarbij komt dat de Wetten van 23 december 2005 en 25 april 2007 nieuwe vrijstellingen hebben ingevoerd voor gewestelijke premies en subsidies en voor subsidies in verband met investeringen voor onderzoek en ontwikkeling. De fiscale behandeling van deze premies en vrijstellingen doet een nieuwe loskoppeling ontstaan tussen het boekhoudrecht en het fiscaal recht, aangezien de vrijstelling slechts wordt bekomen door het mechanisme van de vermeerdering van de begintoestand van de fiscale reserves.

DELEN 1 TOT 3:

Sandrine Bastogne

Accountant – bedrijfsrevisor

Pierre François Coppens

Licentiaat in de rechten

Tax Manager

CONCLUSIES

Bruno Colmant

Accountant – belastingconsulent

Gastdocent aan de UCL en aan de Vlerick Management School

Het begrip “reële waarde”: gevolgen van de invoering van de IAS/IFRS-standaarden op de statutaire rekening en vaststelling van de belastbare grondslag in de vennootschapsbelasting

Isabelle Richelle

Professor recht

Docent aan HEC-Ecole de gestion bij de Universiteit van Luik

Advocaat (Liedekerke, Wolters, Waelbroek, Kirkpatrick)

Plaatsvervangend rechter

Eén van de nieuwe begrippen ingevoerd door de IAS/IFRS-standaarden is het begrip “reële waarde”.

De “reële waarde” of *fair market value* verwijst naar een marktwaarde; een eenduidige unieke definitie van dit begrip is nochtans niet voorhanden.

In België wordt de belastbare grondslag van de vennootschapsbelasting vastgesteld op basis van de jaarrekening.¹ Het belastbaar resultaat is dus rechtstreeks afhankelijk van de toegepaste boekhoudregels, waaronder in het bijzonder de waarderingsregels.

Vandaag de dag bepaalt artikel 35 KB/W.Venn. dat elk actiefbestanddeel wordt gewaardeerd tegen aanschaffingswaarde waaronder, naargelang het geval, de aanschaffingsprijs, de vervaardigingsprijs of de inbrengwaarde wordt begrepen.

De invoering van het begrip reële waarde in de IAS/IFRS-standaarden doet verschillende vragen rijzen.

Vooreerst: maakt ze deel uit van de regels van de statutaire boekhouding die aan de grondslag ligt van de belastbare winst, en zo ja, in welke mate?

Bovendien: kan het gebruik ervan in fiscale zaken worden verantwoord, indien en in de mate dat ze geen deel uitmaakt van de regels van de statutaire boekhouding?

Als inleiding vatten we het reglementaire kader van het begrip reële waarde samen en geven we enkele toepassingen van de reële waarde in IAS/IFRS.

1. Reglementair kader van de reële waarde

1.1. De Vierde Richtlijn

Onze boekhoudreglementering is gebaseerd op de Vierde Richtlijn van de Raad van 25 juli 1978², die de inhoud van de jaarrekening van sommige vennootschapsvormen harmoniseert (hierna “Vierde Richtlijn”).

De Vierde Richtlijn stelt regels vast op de waardering van de bestanddelen van de balans en weerhoudt, in principe, de waardering tegen historische kostprijs.³ De waardering tegen historische kostprijs is eveneens weerhouden in de Richtlijn met betrekking tot de

¹ Cass. 20 februari 1997, RGF, 1997, 203 en nota D. GARABEDIAN, “Bénéfice imposable et droit comptable”, *RC/B* 2000, 530-557.

² 78/660/EEG, *PB. L* 222/11 van 14 augustus 1978.

³ Art. 32.

geconsolideerde jaarrekening⁴, en de Richtlijn betreffende de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekeningen van de banken en financiële instellingen.⁵

1.2. De Richtlijn “reële waarde”

De Vierde Richtlijn werd gewijzigd door Richtlijn 2001/65/EEG van de Raad van 27 september 2001, de zogenaamde “Reële-waarderichtlijn”. Deze Richtlijn strekt ertoe de heersende tendens om de financiële instrumenten niet meer tegen historische kostprijs, maar veeleer tegen reële waarde te waarderen, in reglementaire bepalingen om te zetten.

Daarom biedt het nieuwe, door de Richtlijn over de reële waarde ingevoerde, artikel 42*bis* van de Vierde Richtlijn de lidstaten de mogelijkheid om de waardering tegen reële waarde van sommige financiële instrumenten toe te staan of voor te schrijven.⁶ Het gebruik van de reële waarde kan worden beperkt tot de geconsolideerde rekeningen.

Het begrip reële waarde wordt toegelicht in artikel 42*ter* van de Vierde Richtlijn.

Waardeschommelingen worden in de verlies- en winstrekening opgenomen (art. 42*quater*), behalve in sommige bijzondere gevallen waarin ze in het eigen vermogen, als “reserve reële waarde” worden opgenomen.⁷

De Richtlijn bepaalt dat, wanneer de methode van de reële waarde niet wordt toegepast, bepaalde gegevens in de toelichting moeten worden vermeld (art. 43, § 1, nieuw punt 14 de Vierde Richtlijn).

De Richtlijn 83/389/EEG over de geconsolideerde jaarrekening werd in dezelfde zin aangepast.⁸

Deze Richtlijn over de reële waarde werd in de Belgische regelgeving namelijk omgezet door, onder meer⁹, een KB van 8 maart 2005¹⁰ dat de vermeldingen omschrijft die in de toelichting bij de jaarrekening en bij de geconsolideerde rekening moeten worden aangebracht wanneer voor de

waardering van de financiële instrumenten geen gebruik wordt gemaakt van de methode van de reële waarde.

Uit de gebruikte formulering kan blijkbaar worden afgeleid dat de betrokken ondernemingen kunnen opteren om hun financiële instrumenten tegen reële waarde te waarderen. Als ze van deze methode geen gebruik maken moeten ze de desbetreffende gegevens en verduidelijkingen *ad hoc* in de toelichting vermelden. De methode van de reële waarde werd, in overeenstemming met de Richtlijn, dus niet opgelegd maar wel toegestaan.

De waardering van de financiële instrumenten tegen reële waarde geldt zowel voor de individuele jaarrekening als voor de geconsolideerde rekening.

Overigens voorziet artikel 42(2) van deze Vierde Richtlijn voortaan ook in de mogelijkheid dat de lidstaten voor alle vennootschappen of bepaalde categorieën vennootschappen toestaan of voorschrijven dat bepaalde andere categorieën activa dan financiële instrumenten worden gewaardeerd op basis van de reële waarde.¹¹

Het is dus duidelijk dat het begrip “reële waarde” noch in de Europese regelgeving, noch in de omzetting hiervan in de Belgische regelgeving, tot algemene regel voor de waardering van alle balansposten is verheven.

1.3. IAS/IFRS

EG-Verordening nr. 1606/2002¹² betreffende de toepassing van internationale standaarden voor jaarrekeningen werd op 19 juli 2002 goedgekeurd. De Verordening bepaalt niet alleen dat de IAS/IFRS op de geconsolideerde jaarrekeningen van de genoteerde vennootschappen (voor boekjaren die ingaan vanaf 1 januari 2005) moeten worden toegepast, maar biedt de lidstaten ook de mogelijkheid om deze regels op niet-genoteerde vennootschappen en kmo's toe te passen en ze uit te breiden tot de geconsolideerde rekeningen en de jaarrekeningen.

⁴ Art. 29 van de Zevende Richtlijn 83/389/EEG van de Raad van 13 juni 1983 over de geconsolideerde rekeningen, *PB. L* 193/1 van 18 juli 1983.

⁵ Art. 1 van Richtlijn 86/635/EEG van de Raad van 8 december 1986 betreffende de geconsolideerde rekening, *PB. L* 372/1 van 31 december 1986.

⁶ Zie art. 42*bis*, § 3 en 4 van de Vierde Richtlijn zoals gewijzigd door Richtlijn 86/635/EEG.

⁷ Dekkingsverrichtingen en omrekeningsverschillen (art. 42.1 sub a) en b) *quater*); sommige voor de verkoop beschikbare financiële activa (art. 42.2*quater*). In deze gevallen wordt in het eigen vermogen een “reserve reële waarde” aangelegd (art. 42.1 en 42.3*quater*).

⁸ Art. 2 van Richtlijn 2001/65.

⁹ Zie ook de artt. 81 en 82 van de Programmawet van 9 juli 2004, *B.S.* 5 juli 2004, 2de editie.

¹⁰ KB van 8 maart 2005 tot wijziging van het koninklijk besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het Wetboek van Vennootschappen, *B.S.* 11 maart 2005. Zie ook het persbericht van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen van februari 2006.

¹¹ Art. 42(2) van de Vierde Richtlijn zoals gewijzigd door Richtlijn 2003/51/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2003, *PB. L* 178/16 van 17 juli 2003.

¹² Verordening (EG) nr. 1606/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 19 juli 2002 betreffende de toepassing van internationale standaarden voor jaarrekeningen, *PB. L* 243/1 11 september 2002 (inwerkingtreding op 14 september 2002).

Verordening nr. 1606/2002 stelt het algemeen toepassingskader van de IAS/IFRS vast. Ze vertrouwt aan de Commissie de taak toe om te beslissen over de toepasselijkheid van de IAS/IFRS-normen, en dat in het kader van een bijzondere beslissingsprocedure waarbij een Regelgevend Comité voor Financiële Verslaggeving en een Technisch Comité (EFRAG) is betrokken, dat alles met als doel ervoor te zorgen dat de goedgekeurde normen worden aangepast aan de Europese werkelijkheid.

Verordening (EG) nr. 1725/2003 van de Commissie¹³ is de basistekst die de integratie van de IAS/IFRS-standaarden in de Europese normatieve regels doorvoert; ze werd inmiddels door verscheidene andere verordeningen gewijzigd en aangevuld (onder meer deze betreffende de goedkeuring van IAS 39).

2. De reële waarde en de toepassing ervan in IAS/IFRS

Wat is de definitie van de “reële waarde” in IAS/IFRS en wat impliceert ze concreet voor een onderneming? In welke gevallen moet of mag er gebruik van worden gemaakt?

Volgens IAS 1.108 dient een entiteit in het overzicht van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving te vermelden: *“de gehanteerde waarderingsgrondslag(en) voor de opstelling van de jaarrekening”* en *“de overige gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving die relevant zijn voor een goed inzicht in de jaarrekening”*.

IAS 1.109 wijst erop dat het belangrijk is dat de gebruikers geïnformeerd worden *“over de gehanteerde waarderingsgrondslag(en) in de jaarrekening (bijvoorbeeld historische kostprijs, actuele waarde, opbrengstwaarde, reële waarde of realiseerbare waarde), omdat de basis waarop de jaarrekening wordt opgesteld in belangrijke mate van invloed is op hun analyse”*.

Aldus blijven onder IAS/IFRS verschillende waarderingsmethoden bestaan waarvan de reële waarde er slechts één is.

2.1. Het begrip reële waarde

Er bestaat geen algemene definitie van de reële waarde. Ook al wordt het begrip beschreven in verschillende normen (waarnaar steeds moet worden verwezen), toch worden grote gelijkenissen vastgesteld.

2.1.1. Materiële en immateriële vaste activa

IAS 16.6 en IAS 38.8 definiëren de reële waarde van een immaterieel vast actief als *“het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn”*.

IAS 16.15 schrijft de boeking van een materieel vast actief voor tegen kostprijs, gedefinieerd als *“het bedrag van de geldmiddelen of kasequivalenten die worden betaald en de reële waarde van een andere vergoeding die wordt gegeven om een actief te verwerven op het ogenblik dat het wordt verworven of gebouwd”* (IAS 16.6). Volgens IAS 16.16 omvat de kostprijs van een materieel vast actief de aankoopprijs, met inbegrip van invoerrechten en niet-restitueerbare omzetbelasting, na aftrek van handels- en andere kortingen, alsook alle rechtstreekse installatiekosten en de geraamde kosten van de latere ontmanteling en het herstel van het terrein.

Indien de betaling later plaatsvindt dan op basis van de normale kredietvoorwaarden, moet de prijs ingevolge IAS 16.23 worden geactualiseerd en moet het verschil tussen de prijs en de geactualiseerde prijs als rentelasten worden opgenomen.

Bij de ruil van niet-monetaire activa wordt de kostprijs bepaald op basis van de reële waarde tenzij de ruiltransactie geen economische betekenis heeft of wanneer noch de reële waarde van het overhandigd actief noch de reële waarde van het ontvangen actief op betrouwbare wijze kan worden bepaald (IAS 16.24).

Vervolgens dient een entiteit voor haar financiële verslaggeving te kiezen ofwel voor het kostprijsmodel – het actief wordt opgenomen tegen kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen – ofwel voor het herwaarderingsmodel: als de reële waarde op betrouwbare wijze kan worden bepaald, moet het materieel vast actief worden gewaardeerd *“tegen de geherwaardeerde waarde, namelijk de reële waarde op het moment van de herwaarderding, verminderd met latere cumulatieve afschrijvingen en latere cumulatieve waardeverminderingverliezen. De herwaarderding dient voldoende regelmatig te worden uitgevoerd, om ervoor te zorgen dat de boekwaarde niet beduidend verschilt van de boekwaarde die zou worden bepaald aan de hand van de reële waarde op de balansdatum”* (IAS 16.29 tot 31; zie ook de toelichting in nr. 32 e.v.).

¹³ PB. L 261/1 13 oktober 2003, en de daaropvolgende wijzigingen ervan.

IAS 16.39 bepaalt dat, indien de boekwaarde van een actief stijgt als gevolg van een herwaardering, de stijging direct in het eigen vermogen moet worden verwerkt als herwaarderingsreserve. De stijging moet echter in de winst- en verliesrekening worden opgenomen, in zoverre zij een herwaarderingsafname van hetzelfde actief terugdraait die voorheen in de winst- en verliesrekening was opgenomen. Indien de boekwaarde van een actief afneemt als gevolg van een herwaardering, moet de afname in de winst- en verliesrekening worden opgenomen. De afname dient echter direct in het eigen vermogen te worden verwerkt als herwaarderingsreserve voor zover de afname niet groter is dan het bedrag dat met betrekking tot het desbetreffende actief in de herwaarderingsreserve is opgenomen (IAS 16.40).

IAS 38 neemt met betrekking tot de immateriële activa dezelfde grote principes over als vastgesteld voor de materiële activa. Hierna vermelden we de naar onze mening belangrijkste verschillen.

IAS 38.8 geeft dezelfde definitie van de kostprijs als voor de materiële activa, maar aangevuld met: *“wanneer van toepassing, het bedrag dat toegekend werd aan dat actief toen het overeenkomstig de specifieke vereisten van andere IFRS-standaarden, bijvoorbeeld IFRS 2, Betaling op basis van aandelen aanvankelijk werd opgenomen”*.

Een immaterieel actief dient de eerste keer tegen kostprijs te worden gewaardeerd (IAS 38.24).

IAS 38 bepaalt wat de kostprijs omvat en legt de verplichting op de kostprijs te actualiseren wanneer later betaald wordt dan op basis van de gebruikelijke kredietvoorwaarden (IAS 38.25 tot IAS 38.32).

IAS 38.35 e.v. lichten het begrip reële waarde toe van een in een bedrijfscombinatie verworven immaterieel actief. De reële waarde van in bedrijfscombinaties verworven immateriële activa kan met voldoende betrouwbaarheid worden gewaardeerd om afzonderlijk van goodwill te kunnen worden opgenomen. Als hiervoor dan wordt verwezen naar de genoteerde marktprijzen in een actieve markt of, bij gebrek daaraan, naar een transactie onder normale concurrentievoorwaarden tussen goed geïnformeerde partijen.

Bij ruil worden dezelfde principes toegepast als op het gebied van materiële activa (*cf. supra*).

In dezelfde lijn worden latere waarden ofwel volgens het kostprijsmodel, ofwel volgens het herwaarderingsmodel geregeld (IAS 38.72 e.v.). IAS 38.79 bepaalt dat sommige immateriële activa aanzienlijke en volatiele wijzigingen in reële waarde kunnen ondergaan, wat een jaarlijkse herwaardering vereist.

De regels betreffende vastgoedbeleggingen komen nauw overeen met deze die van toepassing zijn op de materiële activa. Herwaarderingsverschillen worden in resultaat genomen (IAS 40.35).

2.1.2. Financiële activa en verplichtingen

De verwerking van financiële instrumenten wordt geregeld door IAS 32. Het begrip reële waarde wordt toegelicht door IAS 39.

Hierna vermelden we de voornaamste verschillen ten opzichte van wat we hiervoor hebben gezegd in verband met de materiële en immateriële activa.

Indien een financieel actief of een financiële verplichting voor het eerst in de balans wordt opgenomen, dient een entiteit dit actief of deze verplichting te waarderen *“tegen de reële waarde vermeerderd met, bij een financieel actief dat, of financiële verplichting die, niet tegen reële waarde wordt gewaardeerd met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening, de transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving of uitgifte van het financiële actief of de financiële verplichting”* (IAS 39.43).

Daaruit volgt dus dat financiële activa en verplichtingen, in de regel, via de resultatenrekening tegen reële waarde worden gewaardeerd, terwijl materiële en immateriële vaste activa, in de regel, via het eigen vermogen worden opgenomen.

De reële waarde wordt toegelicht in TL 64 tot 82 van Bijlage A. De reële waarde komt normaliter overeen met de transactieprijs bij continuïteit van de bedrijfsvoering (TL 69). In voorkomend geval wordt een actualisatie toegepast.

Een winst of een verlies op een financieel actief of verplichting, geassocieerd als gewaardeerd tegen reële waarde via de resultatenrekening, dient in het resultaat te worden opgenomen (IAS 39.55(a)).

Een winst of verlies op een voor verkoop beschikbaar financieel actief, dient direct in het eigen vermogen te worden verwerkt, met uitzondering van waardeverminderingverliezen totdat het financiële actief niet langer wordt opgenomen. Op dat moment wordt de vroeger geboekte cumulatieve winst, of het cumulatieve verlies die voorheen waren geboekt, naar het resultaat overgeboekt (IAS 39.55(b)).

Leningen en vorderingen en ook beleggingen die tot hun vervaldag worden aangehouden, worden tegen geamortiseerde kostprijs opgenomen met gebruikmaking van de effectieve-rentemethode.

2.1.3. Bijzonder geval: biologische activa

De biologische activa van de landbouwactiviteit moeten tegen hun reële waarde worden geboekt.

Tot de biologische activa behoren planten en levende dieren. Een landbouwactiviteit is het beheer door een onderneming van de biologische verwerking van biologische activa voor de verkoop, in landbouwproductie of in andere biologische activa (IAS 41.5).

De reële waarde van de biologische activa wordt op gelijkwaardige wijze omschreven als de reële waarde voor materiële vaste activa.

De boeking van biologische activa vertoont echter specifieke kenmerken:

- de biologische activa moeten tegen hun reële waarde worden gewaardeerd bij de oorspronkelijke erkenning, maar ook bij elke afsluitdatum;
- de reële waarde moet in principe verminderd worden met de geraamde kosten op het verkooppunt (IAS 41.12). Deze kosten omvatten de commissielonen aan de tussenpersonen en handelaars, de door de reglementaire agent-schappen en grondstoffenbeurzen ingehouden bedragen alsook de overdrachtrechten en -heffingen, met uitsluiting van het vervoer en de andere kosten die nodig zijn voor het op de markt brengen van de activa (IAS 41.14);
- de winst of het verlies voortvloeiend uit de oorspronkelijke erkenning van een biologisch actief tegen de reële waarde verminderd met de geraamde kosten op het verkooppunt moet worden opgenomen in het nettoresultaat van het boekjaar waarin de winst of het verlies zich voordoet; hetzelfde geldt voor de winst of het verlies voortvloeiend uit de wijzigingen van de reële waarde of nog de winst of het verlies voortvloeiend uit een landbouwproductie¹⁴ die oorspronkelijk tegen haar aangepaste reële waarde werd geboekt (IAS 41.26 tot 29).

2.1.4. Verduidelijkingen

We stellen dus vast dat de reële waarde een waardeaanpassing naargelang de omstandigheden vergt. Dat impliceert een analyse van de omstandigheden waarin de transactie plaatsvindt en van de markt waarop ze plaatsvindt.

Om deze reden diende de Board¹⁵ de hiërarchie vast te stellen van de criteria die kunnen worden gebruikt om de

reële waarde van de verkregen activa en passiva in IFRS te waarderen:

- de verkrijger moet eerst vergelijken met een transactie die waarneembaar is op een markt waartoe hij redelijkerwijs toegang kan krijgen en betrekking heeft op een identiek actief- of passiefbestanddeel als het gewaardeerde, en uitgevoerd wordt op de datum van verwerving (of een benaderende datum, mits de marktvoorwaarden niet zijn gewijzigd);
- bij gebrek daaraan moet hij vergelijken met een soortgelijk actief of passief¹⁶ en overgaan tot aanpassing van de geobserveerde marktprijs op datum van verwerving of een benaderende datum;
- bij gebrek aan een identieke of soortgelijke transactie op de markt, moet hij op markthypothesen (voor zover deze markthypothesen zonder overdreven kosten of moeite toegankelijk zijn) gebaseerde schattingstechnieken (actuele waarde, waarderingmodellen voor opties, expertises, enz.) toepassen;
- de allerlaatste methode bestaat in het gebruik van schattingstechnieken gebaseerd op door de entiteit zelf vastgestelde hypothesen.

Op boekhoudkundig vlak heeft de waardering tegen reële waarde voornamelijk tijdelijke verschillen tot gevolg.

Deze tijdelijke verschillen komen eveneens op fiscaal gebied tevoorschijn. In sommige gevallen zouden ze aanzienlijke gevolgen kunnen hebben. Zo omvatten de winsten van de ondernemingen momenteel zekere en vaststaande schuldvorderingen. Hieruit volgt bijvoorbeeld dat de opbrengst van een bosbeplanting pas bij de verkoop van de bomen belast zal worden. De verplichting die door IAS 41 wordt opgelegd om tegen de reële waarde te boeken, leidt tot een vervroegd in resultaat nemen in vergelijking met de huidige werkwijze en bijgevolg ook tot een vervroeging van de betaling van de belasting. Op fiscaal vlak zou deze toestand tot problemen kunnen leiden. Laten we veronderstellen dat een storm de volwassen aanplanting verwoest en de hele productie vernietigt. Boekhoudkundig zal het geleden verlies in resultaat worden genomen. Op fiscaal vlak is het mogelijk dat het verlies nooit wordt gerecupereerd; meestal laat de belastingregeling immers toe om verliezen te verrekenen over de toekomstige jaren (carry-forward), al dan niet beperkt in de tijd, waarbij de verrekening van de verliezen afhankelijk is van het latere realiseren van winst. Het verrekenen van verliezen over vroegere jaren (carry-back) is min-

¹⁴ De landbouwproductie is de uit de biologische activa van de onderneming verkregen opbrengst (IAS 41.5).

¹⁵ Board van juni, september, oktober, december 2002 en maart 2003, geciteerd in PRICEWATERHOUSECOOPERS, *IFRS 2005, Divergences France/IFRS*, Paris, Ed. Francis Lefebvre, 2005.

¹⁶ Een actief of passief is soortgelijk als het redelijkerwijs met het gewaardeerde kan worden vergeleken.

der gebruikelijk en is altijd beperkt in de tijd (in de praktijk tussen twee en vijf jaar), wat een volledige verrekening van de verliezen niet waarborgt.

Maar het is best denkbaar dat bepaalde verschillen definitief worden: dat geldt bijvoorbeeld wanneer een waardevermeerdering wordt belast, terwijl een waardevermindering of een minderwaarde fiscaal niet aftrekbaar is.

3. Reële waarde en vennootschapsbelasting

Uit hetgeen voorafgaat, volgt dat het gebruik van de reële waarde beperkt is, zowel voor statutaire als voor jaarrekeningen.

Voor de statutaire rekening is de reële waarde, in de huidige stand van zaken, een optie voor de waardering van sommige financiële instrumenten. Deze optie is in het Belgisch boekhoudbesluit opgenomen.

Voor de geconsolideerde rekeningen wordt de reële waarde gebruikt in de duidelijk omschreven context van de IAS/IFRS-standaarden zoals die op communautair niveau zijn erkend (supra punt 2).

Zoals hierboven reeds vermeld, heeft België tot hertoe nog geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid die wordt geboden door artikel 42 (2) van de Vierde Richtlijn, om de reële waarde toe te passen op andere activa dan de financiële activa.

Zoals bekend is het de jaarrekening die als basis dient voor de vaststelling van de belastbare grondslag in de vennootschapsbelasting, behalve wanneer er door de belastingwet uitdrukkelijk wordt van afgeweken.

De opdracht van de belastingconsulent is dus tweërlei: eerst moet hij de boekhoudregel die op boekhoudkundig vlak van toepassing is bepalen, en vervolgens nagaan of er in de belastingwet een afwijking van deze regel voorkomt. En, in principe, zijn alleen de regels die voor de jaarrekening gelden ter zake relevant.

3.1. Het gebruik van de reële waarde in de regels van de statutaire boekhouding is beperkt tot sommige financiële instrumenten

Sinds de invoering van de regel van de reële waarde voor sommige financiële instrumenten in het KB/W.Venn. van 30 januari 2001 (met name door het KB van 8 maart 2005) moet, als een onderneming deze regel toepast, worden aangenomen dat het boekhoudkundig resultaat (en bijgevolg

het fiscaal resultaat) wordt beïnvloed door de schommelingen van het boekhoudkundig en fiscaal resultaat die eruit voortvloeien.

Ondernemingen die, met betrekking tot hun jaarrekening, voor de waardering van hun financiële instrumenten tegen reële waarde kiezen, zullen deze reële waarde dus toepassen met verwijzing naar IAS 39 en 32.

Bijgevolg:

- moeten tegen reële waarde worden gewaardeerd: de deelnemingen, de tradingeffecten, de beschikbare waarden en de op het passief opgenomen afgeleide instrumenten; deze waardeschommelingen worden in de resultatenrekening opgenomen;
- worden effecten beschikbaar voor de verkoop tegen reële waarde gewaardeerd, dan wordt de waardeschommeling in de “reserve reële waarde” opgenomen;
- worden vastrentende effecten, leningen en vorderingen tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd.

Ondernemingen die, met betrekking tot hun jaarrekening, niet voor de reële waarde van de financiële instrumenten opteren, blijven de huidige waarderingsregels (historische kostprijs, met mogelijkheid tot herwaardering) toepassen.

Voor eerstgenoemde kunnen de op de deelnemingen gerealiseerde positieve waardeverschillen met toepassing van artikel 192 WIB van belasting worden vrijgesteld, mits de voorwaarden van deze tekst worden nageleefd. Negatieve waardeschommelingen zijn volgens artikel 198, 7° WIB daarentegen niet aftrekbaar. Merk op dat het Arbitragehof onlangs besliste dat het gebrek aan parallellisme tussen de vrijstelling van meerwaarden en de aftrek van minderwaarden en waardeverminderingen in principe niet strijdig is met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel.¹⁷

Tot nu toe heeft België nog geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid die wordt geboden door artikel 42 (2) van de Vierde Richtlijn, om de reële waarde toe te passen op andere activa dan de financiële activa.

3.2. Kan de “reële waarde” een vervangende waarderingsregel vormen wanneer de methode van de historische kostprijs geen getrouw beeld geeft van de toestand?

Ons inziens kan, behalve voor sommige financiële instrumenten, geen gebruik worden gemaakt van een waardering tegen reële waarde, zelfs wanneer men van mening is dat

¹⁷ Arbitragehof, 19 juli 2005 (zaak 2005/130), B.S. 2 september 2005.

de historische-kostprijsmethode geen getrouw beeld geeft van de toestand van de onderneming. De geldende regelgeving inzake statutaire rekeningen verzet zich ertegen en de invoering van de IAS/IFRS-standaarden kan aan deze oplossing niets veranderen (punt 3.2.1.). Evenmin kan het Advies 126/17 van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen, naar onze mening, een wettelijk aanvaardbare grondslag aanreiken voor een waardering tegen reële waarde in fiscale aangelegenheden (punt 3.2.2.).

Ten slotte moet worden nagegaan of er geen bijzondere fiscale regels zijn, die in afwijking van een vermeende boekhoudkundige regel inzake reële waarde, moeten worden toegepast (punt 3.2.3.).

3.2.1. Impliceert het beginsel van het getrouw beeld een impliciete erkenning van de waardering tegen reële waarde?

3.2.1.1. Algemeen

a) Artikel 24 KB/W.Venn. bepaalt dat *“de jaarrekening een getrouw beeld moet geven van het vermogen, de financiële positie en het resultaat van de onderneming”*.

Dit beginsel is gebaseerd op artikel 2 van de Vierde Europese Richtlijn betreffende de jaarrekening van sommige vennootschapsvormen. Dit beginsel werd toegelicht door het, door artikel 52 van de Richtlijn, ingestelde Contactcomité, en recenter nog door een Interpretatieve Mededeling van de Europese Commissie.¹⁸

b) De Vierde Richtlijn formuleert dit beginsel van het getrouw beeld in de bewoordingen die door het jaarrekeningsbesluit zullen worden overgenomen, maar voegt daar, in artikel 2.4, aan toe: *“Wanneer de toepassing van de bepalingen van deze richtlijn niet voldoende is om het in lid 3 bedoelde getrouwe beeld te geven, moeten aanvullende inlichtingen worden verstrekt”*.

Uit de Richtlijn blijkt duidelijk dat het beginsel van het getrouw beeld niet toelaat om automatisch tot verbetering

van de door de onderneming gehanteerde waarderingsregels over te gaan, maar dat het de onderneming, wanneer deze het nodig acht, alleen uitnodigt om een aanvullende vermelding in de toelichting bij de jaarrekening op te nemen van de elementen die het mogelijk maken de waardering op basis van de aanschaffingsprijs kan worden te nuanceren.

We kunnen er impliciet van uitgaan dat de beginselen van boekhoudkundige erkenning waarin de Vierde Richtlijn voorziet, normaal een getrouw beeld geven van de onderneming.¹⁹

Dat standpunt wordt door voormelde Interpretatieve Mededeling bevestigd. Inzonderheid:

- moet het beginsel van het getrouw beeld door de ondernemingen zelf worden toegepast;
- *“alleen wanneer aanvullende informatie niet voldoende is om een getrouw beeld te geven, mag van een bepaling van de richtlijn worden afgeweken. Een dergelijke situatie zal zich slechts in uitzonderingsgevallen voordoen”*.²⁰

Het feit dat het beginsel van het getrouw beeld slechts “een aanvullende rol” speelt, wordt door de meest gezaghebbende Belgische rechtsleer bevestigd.²¹

De invoering van de IAS/IFRS heeft op deze principes geen invloed.

c) Toch laat artikel 2.5 van voormelde Richtlijn ook toe om het beginsel van het getrouw beeld als uitzondering in te roepen. Maar *“zulk een afwijking moet in de toelichting worden medegedeeld en naar behoren gemotiveerd onder vermelding van de invloed ervan op het vermogen, de financiële positie en het resultaat. De lidstaten kunnen de uitzonderingsgevallen nader omschrijven en de daarmee overeenstemmende afwijkende regeling vaststellen”*.

We stellen vast dat de Belgische wetgever gebruik heeft gemaakt van deze door de Richtlijn geboden mogelijkheid om in afwijkingen van het beginsel van de boeking tegen aanschaffingswaarde te voorzien. Dat geldt bijvoorbeeld voor artikel 41, § 1 KB/W.Venn., luidens hetwelk de aanschaffingsprijs de principiële waarderingsmethode is, *“als evenwel*

¹⁸ Interpretatieve Mededeling over bepaalde artikelen van de Vierde en de Zevende Richtlijn van de Raad betreffende de jaarrekening, PB. C 15/5 20 januari 1998.

¹⁹ Zie H.v.J. 7 januari 2003, zaak C-306/99, BIAO, in het bijzonder punten 72-77; B. COLMANT en M. DE WOLF, *“L’image fidèle dans l’ordre comptable belge – réflexions sur une exigence inaboutie”*, Bruxelles, Larcier, Cahiers Financiers, 2007. Deze benadering wordt bevestigd in het Verslag aan de Koning voorafgaand aan het KB van 12 september 1983 tot wijziging van het koninklijk besluit van 8 oktober 1976 (B.S. 28 september 1983).

²⁰ Interpretatieve Mededeling, o.c., punt 5.

²¹ G. GELDERS, *“Le principe de l’image fidèle dans le droit comptable”*, C&FP 1995, 7-27; W. VAN GERVEN en A. DEWAELE, *“Goede trouw en getrouw beeld?”*, in *Liber Amicorum Jan Ronse*, Brussel, Story-Scientia, 1986, 103-126; zie ook in dezelfde zin, PRICEWATERHOUSECOOPERS, *IFRS 2005*, Ed. Francis Lefebvre, 2de editie, editie 2004, speciaal nummer, nr. 1314.

die conventionele waarde lager is dan de marktwaarde van de ingebrachte goederen en waarden of van de omgezette vorderingen, dan stemt de aanschaffingswaarde overeen met de hogere marktwaarde". De wetgever heeft het begrip reële waarde ook wat de financiële instrumenten betreft ingevoerd.

d) De Belgische regelgeving bevat geen uitdrukkelijke en algemene bepaling die een waardering tegen een hogere marktwaarde dan de aanschaffingswaarde voorschrijft. Daaruit moet worden afgeleid dat de wetgever geen dergelijke uitzondering heeft willen invoeren. Een vennootschap die tegen marktwaarde waardeert zonder de bijzondere regels inzake de herwaarderingen van activa na te leven, schendt dan ook het Belgisch boekhoudrecht.

e) De rechtsleer is trouwens van mening dat het beginsel van het getrouw beeld alleen in zeer uitzonderlijke gevallen mag worden gebruikt.

Een actiefbestanddeel (dat geen financieel instrument is) niet tegen aanschaffingswaarde opnemen, wanneer blijkt dat de marktwaarde ervan hoger is dan deze aanschaffingswaarde, komt neer op een omkering van het duidelijk vastgelegde beginsel van de boeking tegen aanschaffingswaarde. Dat is strijdig met de economie van de Belgische wetgeving en met de regels van de Vierde Europese Richtlijn en stemt niet overeen met de eisen gesteld door het beginsel van het getrouw beeld.

Het verbod tot hantering van het beginsel van het getrouw beeld met als doel een andere waarderingmethode dan de aanschaffingsprijsmethode tot algemene regel te verheffen, wordt door voornoemde Interpretatieve Mededeling bevestigd: *"de lidstaten mogen deze bepaling (artikel 2.5. van de Vierde Richtlijn) echter niet gebruiken om voor de financiële verslaggeving een regel van algemene aard in te voeren die in strijd is met de bepalingen van de richtlijn, noch om extra keuzemogelijkheden te creëren die een behandeling in de financiële verslaggeving mogelijk maken die niet in overeenstemming met de richtlijn is".*²²

f) Voor de waardering van de posten van de jaarrekening moeten ook andere beginselen dan het beginsel van het getrouw beeld in acht worden genomen.

Artikel 31 van de Vierde Richtlijn somt deze beginselen op.

Vermeld wordt onder meer dat *"het voorzichtigheidsbeginsel steeds in acht moet worden genomen en dat in het bijzonder het volgende geldt: aa) winsten mogen slechts worden opgenomen voor zover zij op de balansdatum gerealiseerd zijn"* (art. 31.1, c)).

In België is het voorzichtigheidsbeginsel ingeschreven in artikel 32 KB/W.Venn.: *"de waarderingen moeten voldoen aan de eisen van voorzichtigheid"*.

Het beginsel van de "gerealiseerde winst" dat eruit voortvloeit, en in de Richtlijn uitdrukkelijk wordt geformuleerd, eist dat elke latente winst uit het resultaat moet worden gesloten.²³ Wat de statutaire rekeningen betreft werd deze regel door de invoering van de IAS/IFRS-standaarden niet gewijzigd.

g) Van "verwezenlijking" is sprake zodra de goederen, door een rechtshandeling, het vermogen van de onderneming verlaten en worden vervangen door een tegenwaarde in geld of in natura.²⁴

Vanuit het steeds actuele standpunt van het jaarrekeningrecht, is het strijdig met het voorzichtigheidsbeginsel dat een winst die op datum van afsluiting van de balans niet is verwezenlijkt op actiefbestanddelen die zich nog in het vennootschapsvermogen bevinden, in resultaat wordt genomen. Het begrip "realisatie" werd, wat de jaarrekening betreft, door de invoering van de IAS/IFRS-standaarden niet gewijzigd.

h) Ten slotte wordt de verwerking van activa, waarvan de boekwaarde afwijkt van de marktwaarde, uitdrukkelijk door de boekhoudregelgeving geregeld: in dergelijk geval moet de onderneming beslissen of meer- of minderwaarden moeten worden geboekt (art. 57, lid 1 en 45 lid 2, KB/W.Venn.). Daarenboven bepaalt de boekhoudwetgeving dat een vennootschap die een herwaardering meerwaarde boekt, deze meerwaarde rechtstreeks op een afzonderlijke rekening van het passief moet boeken en behouden, zonder ze aan het resultaat toe te rekenen (art. 57, § 3, KB/W.Venn.).

²² Interpretatieve Mededeling, o.c., punt 6.

²³ P. SCHEVIN, "Nouveaux principes d'évaluation des instruments financiers", *Rev. Française de Comptabilité*, 2000, nr. 326, 32-35, in het bijzonder p. 33.

²⁴ Cass. 9 februari 1960, *Bull.Bel.* 1960, nr. 366, 1119; Gent 20 juni 1961, *Bull.Bel.* 1962, nr. 384, 407.

Derhalve mag en moet *a fortiori* zeker niet worden afge- weken van de regel van de waardering tegen historische waarde.

3.2.1.2. Boekhoudkundige waarderingsmethoden

a) *Beginselen van de Vierde Europese Richtlijn van 1978*

Voormelde Vierde Richtlijn van 1978 stelt de waarderings- regels vast die moeten worden gehanteerd voor de opstel- ling van de jaarrekeningen van de ondernemingen.

Deze waarderingsregels moeten bepaalde – door de Richt- lijn opgesomde – algemene beginselen in acht nemen, zoals het voorzichtigheidsbeginsel waaruit voortvloeit dat alleen winst die op de datum van afsluiting van de balans is gerea- liseerd in resultaat mag worden genomen (art. 31.1, c) aa)).

De Richtlijn huldigt het algemeen beginsel van de waar- dering tegen aanschaffingsprijs of vervaardigingsprijs, zoals uit de formulering van artikel 32 blijkt: *“De waardering van de posten in de jaarrekening geschiedt overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 34 tot en met 42, die zijn gebaseerd op het beginsel van de aanschaffings- of vervaardigingskosten”*.

De Richtlijn staat nochtans afwijkingen van deze waarde- ring tegen aanschaffingsprijs toe. Artikel 33.1 laat de lidsta- ten toe zich de mogelijkheid voor te behouden om:

- materiële vaste activa met een beperkte gebruiksduur en voorraden te waarderen op basis van de vervangings- waarde; of
- volgens andere methoden dan de vervangingswaarde, teneinde rekening te houden met de inflatie;
- materiële vaste activa alsmede financiële vaste activa te herwaarderen.

De toepassing van deze afwijkingen is strikt geregeld, aan- gezien artikel 33.2 bepaalt dat, als er dergelijke waarderings- methoden in het nationale recht voorkomen, *“daarin ook de inhoud, de grenzen en de wijze van toepassing van deze metho- den nader dienen te worden geregeld.*

Indien een dergelijke methode is toegepast, wordt zulks in de toelichting medegedeeld, met opgave van de betrokken posten van

de balans en de winst- en verliesrekening, alsmede van de metho- de welke bij de berekening van de vermelde waarden is gevolgd”.

Oorspronkelijk was de methode van de “reële waarde” niet opgenomen in de Richtlijn. Ze werd er uitdrukkelijk in ingevoerd voor de financiële instrumenten, en meer re- cent werd aan de lidstaten een mogelijkheid geboden om de methode uit te breiden tot andere categorieën van activa dan financiële instrumenten. Er moet dus uit worden beslo- ten dat de lidstaten de methode van de “reële waarde” niet kunnen gebruiken buiten dit strikte kader, en dat bij gebrek aan een uitdrukkelijke optie (mogelijkheid geboden door de Richtlijn van 2003) voor bepaalde andere categorieën van activa dan financiële activa, de methode van de reële waar- de in de regel niet van toepassing is.

b) *Vaststellingen naar aanleiding van de analyse van de Vierde Richtlijn*

De waarderingsmethode die in principe moet worden toe- gepast, is gebaseerd op de “aanschaffingsprijs”.²⁵

Uitzonderlijk kunnen andere, limitatief door de Richtlijn opgesomde methoden worden gebruikt. Het limitatieve ka- rakter van artikel 33 van de Vierde Richtlijn wordt door de Interpretatieve Mededeling bevestigd.²⁶ Ook artikel 42*bis* nieuw, dat de mogelijkheid tot waardering van sommige financiële instrumenten tegen reële waarde invoert en arti- kel 42 (2) nieuw inzake de reële waarde van andere catego- rieën activa, zijn teksten die strikt beperkt moeten worden toegepast.

c) *In de Belgische regelgeving ingeschreven waarderingsmetho- den*

De Belgische regelgeving volgt het Europees voorschrift dat de waardering tegen aanschaffingswaarde als beginsel verheft (art. 35 lid 1 KB/W.Venn.).

Onder aanschaffingswaarde wordt verstaan: of de aan- schaffingsprijs, of de vervaardigingsprijs, of de inbreng- waarde (art. 35 lid 2, KB/W.Venn; oud art. 20 KB 1976).

²⁵ De aanschaffingsprijs wordt als het enige in het boekhoudrecht erkende principe beschouwd; het gebruik van de reële waarde impliceert de erkenning dat het principe van de historische kostprijs niet langer het enige erkende principe is: Y. BERHEIM, “De l’opportunité d’évaluation à la “juste valeur”, *Rev. Française de Comptabilité* 1998, nr. 299, 58-64, in het bijzonder p. 60.

²⁶ Volgens dewelke de mogelijke toepassing van een waarderingsmethode die niet op de aanschaffingsprijs is gebaseerd “kan worden toegestaan op grond van artikel 33” (punt 31).

Het verslag aan de Koning bij het KB van 1976²⁷ vermeldt: *“de aanschaffingsprijs wordt voor de waarderungen in de inventarissen en balanssen in het besluit als basisprincipe gehandhaafd. Immers bij gebrek aan gevestigde rechtsleer en beproefde methoden inzake de zogenaamde inflatieboekhouding, heeft de regering de toepassing ervan niet willen toestaan, en zeker niet opleggen, vooraleer aan de hand van de, inzonderheid in het buitenland opgedane, ervaring, de voordelen, de gevaren en de nadelen ervan konden worden beoordeeld. Maar niets belet de ondernemingen om in hun verslag, met vermelding van de gebruikte methoden, aan te geven welke invloed de toepassing van een inflatieboekhoudtechniek op het vermogen en op de resultaten van de onderneming zou hebben gehad”*.²⁸

Het KB van 1976 *“werd rechtstreeks geïnspireerd door de bepalingen van deze richtlijn [n.v.d.r. de Vierde Richtlijn] die op dat ogenblik nog in voorbereiding was. Daaruit volgt dat de aanpassing van het Belgisch recht aan de eisen van deze Richtlijn, ten gronde, geen diepgaande wijzigingen omvat, behoudens met betrekking tot de uitbreiding van de toepassing van de bepalingen betreffende het opstellen van de jaarrekening tot de kleine en middelgrote vennootschappen...”*.²⁹

Uit hetgeen voorafgaat volgt:

- dat de waardering in principe tegen aanschaffingswaarde geschiedt;
- dat de Belgische boekhoudreglementering de regels van de Vierde Europese Richtlijn volgt;
- dat, wanneer uitzonderingen op de boeking tegen aanschaffingswaarde worden aanvaard³⁰, deze in de Belgische regelgeving uitdrukkelijk zijn vermeld, of, op zijn minst, met inachtneming van de regels van de Vierde Richtlijn moeten worden toegepast.

d) De toepassing van de reële waarde in Richtlijn 2001/65 tot wijziging van de Vierde Richtlijn

Bij de uitvaardiging in 1978 stelde de Vierde Richtlijn het principe van de waardering tegen aanschaffingsprijs vast en behield daarnaast de mogelijkheid om, binnen strikte per-

ken, andere limitatief opgesomde waarderingsmethoden te gebruiken (art. 33) (zie hiervoor).

De Richtlijn van 27 september 2001 wijzigt de Vierde Richtlijn teneinde de waardering van sommige financiële activa en passiva tegen reële waarde mogelijk te maken.³¹

Verslaggeving volgens de “reële waarde” is slechts van toepassing op sommige financiële instrumenten, en meer bepaald “voor posten die zich volgens een brede internationale consensus daartoe lenen”.³²

De tekst van deze Richtlijn 2001/65 noopt tot verschillende vaststellingen:

- de “reële waarde”-methode is een afwijking van het algemeen beginsel van de waardering tegen aanschaffingsprijs (art. 42bis nieuw, van de Vierde Richtlijn, ingevoegd door Richtlijn 2001/65);
- het uitzonderlijk en afwijkend karakter van de “reële waarde”-methode wordt bevestigd in de voorbereidende besluiten bij het voorstel voor Richtlijn 2001/65: *de [in het voorstel voor de richtlijn] beoogde oplossingen hebben als gemeenschappelijk kenmerk de neiging om voor de waardering van deze balansposten over te stappen van de methode op grond van de historische kosten (de historische kostprijs is de aanschaffingsprijs van een actief of passief), waarop de boekhoudrichtlijnen zijn gebaseerd, op een waarderingsmethode die momenteel niet door de richtlijnen wordt toegestaan, met name de waardering of opnemering tegen “reële waarde”, die het vaakst verwijst naar de prijs waartegen het betrokken actief- of passiefbestanddeel, op het moment van de waardering, op de markt wordt verhandeld, en niet tegen de initiële of vervangingswaarde ervan*³³;
- de “reële waarde”-methode mocht voor de uitvaardiging van Richtlijn 2001/65 dus niet worden gebruikt.
- de “reële waarde”-methode mag, na de uitvaardiging van Richtlijn 2001/65, alleen worden gebruikt voor financiële instrumenten, met inbegrip van afgeleide financiële instrumenten (art. 42bis, 1 nieuw), doch met uitsluiting van andere activa.

²⁷ KB 8 oktober 1976 met betrekking tot de jaarrekening van de ondernemingen, B.S. 19 oktober 1976.²⁸ Verslag aan de Koning.

²⁹ Verslag aan de Koning bij het KB van 12 september 1983 tot bepaling van de minimumindeling van een algemeen rekeningenstelsel, B.S. 29 september 1983.

³⁰ Dat geldt, bijvoorbeeld, voor de waardering van de voorraden tegen marktwaarde wanneer deze lager is dan de aanschaffingswaarde (art. 69 KB/W.Venn.), het disconto van renteloze schulden en vorderingen (art. 67 KB/W.Venn.) of nog voor de herwaardering van materiële vaste activa of van aandelen die onder de financiële vaste activa voorkomen, wanneer de waarde ervan op vaststaande en duurzame wijze uitstijgt boven hun boekwaarde.

³¹ Richtlijn 2001/65/EEG van het Europees Parlement en van de Raad van 27 september 2001 tot wijziging van de Richtlijnen 78/660/EEG, 83/349/EEG en 86/635/EEG met betrekking tot de waarderingsregels voor de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van bepaalde vennootschapsvormen evenals van banken en andere financiële instellingen, PB. L 283/28 van 27 oktober 2001.

³² Cf. 12 van Richtlijn 2001/65.

³³ Voorstel voor een Richtlijn 2001/65 – Voorbereidende besluiten, COM(2000) 80, p. 3, PB. C 311 E 31 oktober 2000.

Aan deze vaststellingen wordt geen afbreuk gedaan door de aanpassing van de Vierde Richtlijn in 2003: de methode van de “reële waarde” kan op andere activa dan financiële activa worden toegepast, indien de lidstaten dat uitdrukkelijk beslissen. Dat bevestigt wel degelijk ons standpunt dat de regel van de “reële waarde” niet als dusdanig van toepassing is, maar dat de eventuele toepassing ervan in tegendeel afhangt van een uitdrukkelijke wetgevende beslissing die door elke lidstaat wordt genomen, indien deze dat wenst.

Uit hetgeen voorafgaat blijkt duidelijk dat de methode van de “reële waarde” een afwijking uitmaakt van de beginselmethode inzake de waardering tegen historische kostprijs en ze alleen toepasselijk is op financiële instrumenten. Onder de huidige Belgische wetgeving, wordt de methode niet toegepast op andere soorten activa.

3.2.2. Advies 126/17 van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen: waardering tegen reële waarde van activa geheel of gedeeltelijk verkregen onder bezwarende titel of om niet

Dit advies houdt ons inziens geen aanvaardbare wettelijke basis in voor een waardering tegen reële waarde in fiscale aangelegenheden.

Zoals we hebben gezien wordt, met betrekking tot de statutaire rekening waarover het hier gaat, de reële waarde op Europees niveau niet als een algemene waarderingmethode erkend.

We kunnen ons dus afvragen of dit advies wel in overeenstemming is met het Europees voorschrift, dat in principe voorrang heeft op de interne regels.

Volgens artikel 170 van de Grondwet kan trouwens “geen belasting ten behoeve van de Staat worden ingevoerd dan door een wet”. De toepassing van de reële waarde voor de waardering van sommige balansposten (andere dan financiële instrumenten) leidt tot een onmiddellijke belasting van het verschil tussen de waardering tegen historische kostprijs en de reële waarde. Het sorteert dus een rechtstreeks effect op de belastbare grondslag. Het wordt niet betwist dat, onder meer, de vaststelling van de belastbare grondslag onder “de

invoering van een belasting” in de zin van artikel 170 van de Grondwet valt.³⁴

Voor de tegen reële waarde gewaardeerde financiële instrumenten daarentegen, kan het uit het legaliteitsbeginsel afgeleide argument, ons inziens, niet worden weerhouden. Hoewel deze waarderingmethode (net zoals deze van de historische kostprijs) in het boekhoudbesluit is opgenomen – en net daardoor strijdig zou kunnen zijn met het grondwettelijk beginsel – kan worden aangenomen dat ze op Europees niveau is goedgekeurd, waardoor ze een soort van “wettelijke goedkeuring” heeft verkregen.

3.2.3. Kunnen bijzondere fiscale regels de belasting op basis van de reële waarde toelaten, of andersom, de toepassing van de reële waarde verwerpen?

a) Het is geweten dat de belastingadministratie³⁵, voor volledig of gedeeltelijk om niet verkregen activa, toepassing maakt van de regel van de reële waarde, en daartoe steunt op Advies 126/17 van de CBN.³⁶ De belasting steunt dan op artikel 24, lid 1, 1° WIB, luidens hetwelk de winst van ondernemingen die is welke voortkomt uit alle verrichtingen gedaan door de inrichtingen van die ondernemingen of door toedoen ervan.

Artikel 24 WIB definieert de belastbare inkomsten van de ondernemingen.

Het vindt zijn oorsprong in een besluit van 31 maart 1936 waarvan de artikelen 3 en 4 artikel 27 van de gecoördineerde wetten op de inkomstenbelastingen van 1962 zullen vormen, inzake de bedrijfsbelasting. Het besluit van 1936 strekte ertoe het klassieke begrip inkomen (volgens hetwelk enkel de periodieke opbrengst van het goed, verkregen zonder een substantiële wijziging ervan, in aanmerking wordt genomen) uit te breiden teneinde er voor de ondernemingen de waardeschommelingen in op te nemen die van invloed zijn op de voor de exploitatie aangewende kapitaalbestanddelen.

³⁴ Wij hebben geen kennis van rechtspraak over de vraag of een incidentele wijziging van de belastbare grondslag die te wijten is aan een wijziging van de regels van het boekhoudbesluit al dan niet in overeenstemming is met het grondwetsbeginsel inzake de wettigheid. Zie hierover J. KIRKPATRICK en D. GARABEDIAN, die van mening zijn dat deze onrechtstreekse wijziging van de belastbare grondslag door Koninklijke Besluiten niet in strijd is met art. 170 van de Grondwet, aangezien deze besluiten niet tot doel hebben de belastbare grondslag vast te stellen. (*Le régime fiscal des sociétés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2003, in het bijzonder p. 111). Deze auteurs

verwijzen naar S. VAN CROMBRUGGE, “De belastbare winst: winstbegrip”, in *Vennootschap en belastingen*, II-3, Mechelen, Kluwer, losbl., nr. 800.

³⁵ We herinneren eraan dat het Ministerie van Financiën geen officieel standpunt heeft ingenomen over de fiscale gevolgen van Advies 126/17 CBN. De minister wachtte op de stellingname van de Raad van State (die er niet kwam in het kader van het beroep ingesteld door Artwork System) (Zie o.m. P.V. nr. 1092 van 26 augustus 2002, Volksvertegenwoordiger Leterme, *Bull. Vr. & Antw.*, nr. 154, p. 17279, gewone zitting 2001-02; Antwoord op de mondelinge vraag nr. 7234 van 15 mei 2002, Beknopt Verslag V 50 COM 749, 7-8, Commissie voor de Financiën en de Begroting van 21 mei 2002.

³⁶ Zie dienaangaande de zaken Goco en Artwork System.

Uit het Verslag aan de Koning bij het KB van 31 maart 1936 blijkt duidelijk dat deze artikelen 3 en 4 (de huidige artt. 24, lid 1, 1° en 44, § 1, 1° WIB) elkaar aanvullende en met elkaar onlosmakelijk verbonden teksten zijn.

Terwijl de eerste een verruimd begrip van het inkomen van de ondernemingen wil instellen, door het mogelijk te maken alle vermogensaanwassen, ongeacht de oorsprong of de aard ervan, erin op te nemen, *“verzacht de tweede de rechtlijnigheid van het aldus gestelde beginsel door, onder uitdrukkelijk opgesomde voorwaarden, sommige, zelfs verwezenlijkte, meerwaarden vrij te stellen ten einde de productiemiddelen van de onderneming intact te houden”*.³⁷

Artikel 24, lid 1, 2° WIB is een restartikel dat de belasting van bepaalde winsten mogelijk maakt, wanneer de belasting ervan niet resulteert uit de in sub punt 2° tot 4° van dezelfde tekst vastgestelde regels. Ons inziens staat punt 2° van dit artikel de belasting van winsten ingevolge een waardering tegen reële waarde niet toe buiten het strikte kader in de gewijzigde Vierde Richtlijn vastgelegd.

b) Bevat het Wetboek van de Inkomstenbelastingen specifieke regels die zich verzetten tegen een toepassing van de “reële waarde”-methode in fiscale aangelegenheden?

Volgens de traditionele zienswijze (vóór de invoering van de IAS/IFRS-standaarden en de daaropvolgende aanpassing van de Vierde Richtlijn) kon worden aangenomen dat de belastingwet enigszins het boekhoudkundige standpunt bevestigde volgens hetwelk de historische kostprijs – in de zin van de artikelen 35 en 36 KB/W.Venn. – alleen kan worden gewijzigd door de boeking van herwaarderingsmeerwaarden of waardeverminderingen, doorgevoerd onder de door het boekhoudrecht opgesomde voorwaarden.

Dit standpunt lijkt ons door de invoering van de IAS/IFRS-standaarden niet te zijn gewijzigd, tenzij met betrekking tot de financiële instrumenten (of ingeval de wetgever art. 42 (2) van de Vierde Richtlijn zou toepassen en de reële waarde zou invoeren voor andere categorieën activa).

In dat verband voorziet de belastingwet uitdrukkelijk in de vrijstelling van de niet-uitgedrukte latente meerwaarden, alsook van de louter uitgedrukte (en niet-verwezenlijkte) meerwaarden (art. 44, § 1, 1° en 190 WIB): de wetgever heeft duidelijk willen vermijden dat een onderneming wordt belast op een actiefbestanddeel dat niet is gerealiseerd maar nog in het vermogen wordt behouden, temeer daar de daadwerkelijke verwezenlijking van de meerwaarde en het juiste bedrag ervan pas zeker zijn op het moment van de vervreemding van het goed.³⁸

Merk op dat de CBN in een advies van 1987³⁹ meende dat om niet verkregen niet-monetaire activa tegen hun aanschaffingswaarde van eventueel nul moesten worden gevalueerd. Het beginsel van het getrouw beeld kon door de boeking van een herwaarderingsmeerwaarde worden verzekerd. Dit schema stemt exact overeen met de gevestigde principes en de aangenomen structuur van de belastingwet ter zake.

Een veralgemeende toepassing van de reële waarde zou dus neerkomen op de ontkenning van het bestaan van de belastingregels op het stuk van de vrijstelling van latente of louter uitgedrukte meerwaarden. Met andere woorden dient te worden aangenomen dat er specifieke, van de reële waarde afwijkende belastingregels bestaan die onder meer de vrijstelling van meerwaarden mogelijk maken.

³⁷ Pas. 1936, 249.

³⁸ Verslag aan de Koning bij het KB van 31 maart 1936, Pas. 1936, 248; zie ook J. VAN HOUTTE, *Beginselen van het Belgisch belastingrecht*, Gent, Story-Scientia, 1979, 220.

³⁹ Niet gepubliceerd advies, Fisco, 2002, nr. 848/2.

4. Conclusies

Over het begrip “reële waarde” in de IAS/IFRS-normen bestaat geen unieke en autonome definitie. Hoewel verschillende normen de toepassingsmodaliteiten ervan beschrijven, stellen we toch aanzienlijke gelijkenissen vast in de toepassing ervan. De invoering van de “reële waarde” voor de geconsolideerde rekeningen, leidt tot temporele verschillen.

In de huidige staat van de Belgische wetgeving op de jaarrekening wordt het begrip “reële waarde” alleen ingevoerd voor financiële activa, en dit in een zeer beperkt kader.

Een ruimere invoering van dit begrip zou tot temporele verschillen leiden ten aanzien van de huidige toestand. Deze verschillen zouden wezenlijk van tijdelijke aard zijn. Ze zouden zich eveneens op fiscaal vlak voordoen. Sommige van die verschillen zouden op fiscaal vlak echter definitieve verschillen kunnen worden.

We zijn verder van mening dat er momenteel geen enkele wettelijke grondslag bestaat om het begrip “reële waarde” te gebruiken voor de vaststelling van de belastbare grondslag in de vennootschapsbelasting. Het boekhoudrecht voorziet momenteel niet in de toepassing ervan – met uitzondering van het geval van de financiële activa, in het strikte kader dat hierboven werd beschreven –; wij zijn van mening dat het begrip getrouw beeld het niet mogelijk maakt de “reële waarde” te hanteren. Zelfs indien we het idee zouden aanvaarden dat de reële waarde boekhoudkundig zou kunnen worden toegepast, lijkt het ons ten slotte dat de fiscale regels dat niet toelaten: deze regels zijn immers opgebouwd volgens een waardering tegen historische kostprijs, met eventueel een mogelijkheid om herwaarderingen door te voeren. De belastingwet bepaalt het lot van deze herwaarderingsmeerwaarden of -minderwaarden.

Indien het begrip van reële waarde een ruimere ingang zou moeten vinden in het boekhoudrecht, zou het noodzakelijk zijn dat de fiscale wetgever alle implicaties ervan voor de belastingplichtigen analyseert en de noodzakelijke aanpassingen van de wetgeving doorvoert. •

De boekhoudkundige reële waarde: aanvullende beschouwingen

Bruno Colmant

Accountant – belastingconsulent

Lid van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen

Gastdocent aan de UCL en aan de Vlerick Management School

Sinds er sprake is van de toepassing van de IAS/IFRS-normen, beraden de protagonisten van de zakenwereld zich over de kwaliteiten van een goede boekhoudstandaard. Maar wat is een goede boekhoudstandaard? Deze vraag is niet zo gemakkelijk te beantwoorden, want eerst moeten de criteria worden vastgesteld op maat waarvan de beginselen ervan moeten worden afgebakend.

De voornaamste verschillen tussen de Angelsaksische en de Europese boekhoudnomenclaturen zijn bekend: de invoering van de IAS/IFRS-normen bevestigt de overgang van een boekhoudrecht van Rijnlandse oorsprong naar een Angelsaksische normalisatie. In de marge van deze overgang gaat het om de evolutie van een schuldeisersboekhouding (tegen historische kostprijs) naar een aandeelhoudersboekhouding (tegen marktwaarde of, meer algemeen, tegen reële waarde), wat meteen de gewettigde terughoudendheid van de financiële sector verklaart. Daarenboven zijn de IAS/IFRS-normen veeleer gebaseerd op regels dan op beginselen, en zijn ze van interpretatieve en evolutieve aard.

Volgens het postulaat van de Europese autoriteiten houden de IAS/IFRS-normen niet alleen voordelen in wat betreft hun transnationale vergelijkbaarheid, maar beschikken ze ook over een betere informatieve inhoud, met als oogmerk de marktefficiëntie te bevorderen en de kapitaalkost te verminderen.

Maar bestaan er, afgezien van deze axioma's, zuiver boekhoudkundige criteria om de kwaliteit van de boekhoudstelsels hiërarchisch te ordenen? Is het mogelijk om de kwaliteit van het boekhoudkundig beeld dat getrouw wordt geacht, objectief voor te stellen? Het antwoord op deze vraag is negatief, want het begrip juistheid hangt niet af van de boekhoudkundige praktijk, en de beginselen die de materie beheersen zijn schatplichtig aan bepaalde sociaal-economische milieus.

Wat daarentegen wel mogelijk is, is de kwaliteit van bepaalde boekhoudkundige normen iken aan het prisma van andere disciplines. De beursbelegger, bijvoorbeeld, zal de relevantie van sommige boekhoudstandaarden afwegen aan de overeenstemming tussen het boekhoudkundig resultaat en het beursrendement. De fiscalist zal de correlatie tussen de belastbare grondslag en het boekhoudkundig resultaat trachten te meten, enz. In dat perspectief laat de boekhouding haar onderworpenheid aan de omstandigheden ten volle blijken.

Deze problematiek wordt bijzonder duidelijk met betrekking tot de financiële instrumenten, en in het bijzonder door de toepassing daarop, krachtens IAS 32 en 39, van de reële waarde. De gevolgen van de invoering daarvan worden besproken in het artikel van professor Isabelle Richelle.

In Amerika is een academisch onderzoek aan de gang dat deze kwestie reeds twintig jaar onderzoekt, onder meer om tegemoet te komen aan de boekhoudkundige incoherenties in verband met de dichotomie die op boekhoudkundig vlak heerst tussen vastrentende effecten (obligaties) en effecten met een variabel inkomen (aandelen, afgeleide instrumenten).

Deze dichotomie leidt immers tot boekhoudkundige incoherenties voor sommige hybride financiële instrumenten, zoals converteerbare obligaties, die kenmerken van vastrentende effecten (de obligatie) en van effecten met variabele opbrengst (de mogelijkheid tot omzetting) combineren. Deze incoherenties leiden zelf tot arbitrages die voortvloeien uit de verschillende behandeling van de hybride financiële instrumenten, volgens de wijze waarop deze laatste worden samengesteld dan wel ontbonden.

Dat leidt op zijn beurt tot paradoxen die voortvloeien uit de toepassing van het boekhoudkundig beginsel van de realisatie (in de formulering die geldt in het Belgisch boekhoudrecht), die doorgaans hierop neerkomt dat de boekhoudkundige erkenning van een financiële opbrengst in de resultatenrekening, afhankelijk is van de vaststelling van een zekere vordering.

Uit deze universitaire literatuur kunnen drie oplossingen worden afgeleid, namelijk de waardering van de financiële instrumenten tegen reële waarde, de integratie en ten slotte de stripping van sommige financiële instrumenten.

De integratie of de stripping van financiële instrumenten komt neer op de toepassing van uniforme boekhoudkundige waarderingsregels op de ontbonden of gecombineerde bestanddelen. Beide methoden erkennen dus in hun boekhoudkundige omzetting de "effecten van de portefeuille" die resulteren uit het bezit en/of de daarmee samengaande emissie van financiële instrumenten. Deze twee methoden bieden niet per se een oplossing voor de boekhoudkundige incoherenties die aan het licht komen door de boekhoud-

kundige vertaling van financiële gelijkwaardigheden. Integratie (stripping) van financiële instrumenten brengt dus slechts boekhoudkundige coherentie teweeg wanneer de boekhoudkundige waarderingsregels van de verschillende bestanddelen, individueel coherent zijn met de boekhoudkundige waarderingsregel van het gecombineerde (gestrippte) instrument.

Als illustratie moeten we ons een financieel instrument A voorstellen, dat als een combinatie van twee andere instrumenten, B en C, kan worden uitgedrukt. A is bijvoorbeeld een converteerbare obligatie die kan worden gereconstrueerd door de combinatie van twee andere financiële instrumenten: een gewone obligatie (B) en een optie tot omzetting (C). Integratie en stripping leiden ertoe dat de boekhoudkundige vertaling van instrument A identiek is aan deze van de samenvoeging van instrumenten B en C. Als dat niet het geval is, is het voor een onderneming misschien interessanter om twee afzonderlijk verhandelde financiële instrumenten aan te schaffen, namelijk een gewone obligatie (B) en een optie tot omzetting (C), in plaats van een converteerbare obligatie. Wanneer dergelijke situatie zich voordoet, doet de boekhouding afbreuk aan de beslissing, aangezien ze de vorm beïnvloedt volgens dewelke een financieel instrument wordt aangeschaft of uitgegeven.

De boekhoudkundige kwaliteiten die met het oog op een coherente boekhoudkundige verwerking van de financiële instrumenten in acht moeten worden genomen, stemmen overeen met het lineariteits- en het continuïteitsbeginsel.

Het lineariteitsbeginsel is waarschijnlijk het overheersende beginsel. Het bestaat hierin dat een boekhoudkundig stelsel een gelijkwaardigheid in acht neemt tussen, enerzijds, de verwerking van een financieel instrument en, anderzijds, de verwerking die voortvloeit uit de ontbinding daarvan in elementaire financiële instrumenten. Het continuïteitsbeginsel, daarentegen, veronderstelt dat er geen breuk (discontinuïteit) op boekhoudkundig gebied optreedt wanneer

de karakteristieken van een financieel instrument overgaan in deze van een ander financieel instrument.

Uit de studie van de Belgische boekhoudkundige normalisatie komen, parallel aan bovengenoemde denkpijlen, verschillende krachtlijnen tevoorschijn. Het gaat bijvoorbeeld om de identificatie van een autonome boekhoudkundige verwerking voor elk type van financiële transactie. Het gaat om de keuze die de Commissie voor Belgische Boekhoudkundige Normen ondertussen heeft gemaakt, en die haaks staat op de IAS-normen 32 en 39. Deze impliceert de verwerking van de financiële instrumenten per categorie en/of naar wettelijke en/of contractuele analogie. Deze keuze veroorzaakt boekhoudkundige incoherenties.

Als we de boekhoudkundige regels analyseren ten aanzien van de naleving van de financiële regels, blijkt dat een goede boekhoudstandaard, toepasselijk op de financiële instrumenten, een nomenclatuur van waarderingsregels moet nastreven die algemeen omvattend en coherent zijn.

Met andere woorden moeten boekhoudkundige waarderingsregels worden vastgesteld die, enerzijds toepasselijk zijn op alle financiële instrumenten, en anderzijds leiden tot dezelfde boekhoudkundige toerekening, ongeacht de wijze waarop een financieel instrument, desgevallend, wordt samengesteld, ontbonden, geassembleerd, of, desgevallend, voor vergelijkbare financiële effecten, wettelijk en/of contractueel geformuleerd.

De inachtneming van deze boekhoudkundige kwaliteiten, die overeenstemmen met de vereisten van lineariteit en continuïteit, leidt tot het aan de kaak stellen van het boekhoudkundig realisatiebeginsel zoals dit geldt in de Belgische boekhoudkundige reglementering en normalisatie, waaruit, in het algemeen, volgt dat de boekhoudkundige erkenning

van een financiële opbrengst in de resultatenrekening afhankelijk is van de vaststelling van een zekere vordering.

Deze realiteit kadert in de verschillende boekhoudkundige benadering van de Angelsaksische en de Europese landen: de Angelsaksische boekhoudkundige normalisatie huldigt een beperkte benadering van het boekhoudkundig realisatiebeginsel, gesteund op het boekhoudkundig beginsel van de toetsing van kosten en opbrengsten van het boekjaar, terwijl de Europese boekhoudreglementeringen (waaronder de Belgische) een dominante benadering van het boekhoudkundig realisatiebeginsel voorstaan, en de toetsing van kosten en opbrengsten van het boekjaar aan dit beginsel ondergeschikt maken.

De toepassing van de reële waarde leidt tot de dominante toepassing van het boekhoudkundig beginsel van de toetsing van kosten en opbrengsten, teweeggebracht door de inachtneming van de premissen van een verbintenisboekhouding, ten nadele van het boekhoudkundig realisatiebeginsel.

Dit gezegd zijnde, staat ook de regel van de reële waarde niet boven alle kritiek verheven. Naast de moeilijkheid om hem voor alle financiële instrumenten toe te passen, verdisconteert deze waarderingsregel de verwachte toekomstige financiële stromen van de financiële instrumenten, en plaatst hij de effecten van de omzetting van de vervaldagen in de bankwereld over naar de huidige tijd. Logischerwijs zou de regel van de reële waarde moeten worden beperkt tot boekhoudkundige situaties waarvoor de eisen van lineariteit en continuïteit ten volle gelden, met name de financiële verrichtingen die noch onder de financiële vaste activa, noch onder de transacties inzake de omzetting van vervaldagen, zoals deze van de kredietinstellingen en de verzekeringsondernemingen, vallen. •

Inhoud “IAS/IFRS-bijlage”

Bijlage 1

De kern van het debat	3
De eerste analyses van de werkgroep “IAS/IFRS – Fiscaliteit” van het IAB.	4
IAS 11: Onderhanden projecten in opdracht van derden	10
IAS 16: Materiële vaste activa	17
IAS 37: Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa	28

Bijlage 2

De analyses van de werkgroep “IAS/IFRS – Fiscaliteit” van het IAB: vervolg	3
IAS 2: Voorraden	7
IAS 36: Bijzondere waardeverminderingen van activa	21

Bijlage 3

De analyses van de werkgroep “IAS/IFRS – Fiscaliteit” van het IAB: vervolg	3
IAS 17: Leaseovereenkomsten	8
IAS 21: De gevolgen van wisselkoerswijzigingen	26
Bijlage: Indicatieve lijst van de monetaire en niet-monetaire posten	39

Bijlage 4

Raadslid Bruno Colmant, nieuwe voorzitter van de werkgroep “IAS/IFRS – Fiscaliteit”	3
Subsidies en IAS 20	4
Het begrip “reële waarde”: gevolgen van de invoering van de IAS/IFRS-standaarden op de statutaire rekening en vaststelling van de belastbare grondslag in de vennootschapsbelasting	27
De boekhoudkundige reële waarde: aanvullende beschouwingen.	40

Accountancy & Tax

ANTHEMIS

intersentia

